Spis treści

1.Wstęp....2
1.1.Cel i zadania Planu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu miasta i gminy Błonie....3
1.2.Ogólna charakterystyka gminy miejsko-wiejskiej Błonie....4
1.3.Azbest i jego właściwości....6
1.4.Szkodliwy wpływ azbestu na zdrowie człowieka....8
2.Prawne aspekty użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest....10
3.Inwentaryzacja płyt azbestowo-cementowych na terenie miasta i gminy Błonie....18
3.1.Metodologia przeprowadzenia inwentaryzacji....19
3.2.Ilość wyrobów zawierających azbest na terenie miasta i gminy Błonie....20
3.2.1.Płyty azbestowo-cementowe stanowiące pokrycia dachów....20
3.2.2.Płyty azbestowo-cementowe w elewacjach budynków....20
3.2.3.Zbiorcze zestawienie ilości wyrobów azbestowo-cementowych na terenie miasta i gminy Błonie....21
4.Postępowanie z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest....26
4.1.Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców....26
4.2.Działania informacyjno-edukacyjne wśród mieszkańców miasta i gminy....27
4.3.Procedury dotyczące postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest....28
4.4.Usuwanie wyrobów zawierających azbest....29
4.5.Unieszkodliwianie odpadów azbestowych....30
5.Harmonogram realizacji Planu usuwania wyrobów zawierających azbest z obszaru miasta i gminy Błonie....31
6.Szacunek nakładów finansowych na realizację Planu....33
6.1.Całkowite koszty realizacji Planu....35
6.2.Źródła finansowania realizacji Planu....36
6.2.1.Alokacja środków finansowych z budżetu miasta....37
6.2.2.Możliwości pozyskania środków finansowych na działania związane z usuwaniem azbestu....37
6.2.2.1.Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie....38
6.2.2.2.Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego....39
6.2.2.3.Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013....42
6.2.2.4.Bank Ochrony Środowiska S.A....45
7.Monitoring procesu realizacji Planu....46
8.Podsumowanie....48
9.Bibliografia....50
10.Zestawienie załączników....52

1. Wstęp

Opracowanie niniejszego dokumentu związane jest z realizacją zapisów zawartych w *Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski*, przyjętym przez Radę Ministrów Rzeczpospolitej Polskiej 14 maja 2002 roku. Zgodnie z jego zapisami do zadań zarządu gminy należy m.in. uwzględnianie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest w gminnych planach gospodarki odpadami oraz przygotowywanie wykazów obiektów zawierających azbest.

Plan usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu miasta i gminy Błonie składa się z ośmiu rozdziałów:

1 **Wstęp,** w którym omówione zostały cele i zadania *Planu*, dokonano krótkiej charakterystyki miasta i gminy Błonie, wskazano właściwości azbestu i ich szkodliwy wpływ na zdrowie człowieka.

2 **Prawne aspekty użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest**, w którym opisany został stan prawny w zakresie użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest.

3 **Inwentaryzacja płyt azbestowo-cementowych na terenie miasta i gminy Błonie**, gdzie opisano metodologię przeprowadzenia inwentaryzacji, oszacowano ilość wyrobów zawierających azbest, znajdujących się na terenie miasta i gminy oraz przedstawiono wyniki inwentaryzacji.

4 **Postępowanie z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest**, w którym omówiono planowane działania informacyjne, procedury dotyczące postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest, przedstawiono wykaz firm, uprawnionych do usuwania azbestu z terenu gminy Błonie oraz informacje o składowiskach, przyjmujących odpady azbestowe.

5 **Harmonogram realizacji *Planu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu miasta i gminy Błonie w latach 2008-2032***.

6 **Szacunek nakładów finansowych na realizację *Planu***, w którym oszacowano całkowite koszty usunięcia płyt azbestowo-cementowych z terenu miasta i gminy oraz wskazano potencjalne źródła finansowania bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest.

7 **Monitoring procesu realizacji *Planu***, w którym zaproponowano wskaźniki oceny wdrożenia *Planu*.

8 **Podsumowanie**.

1.1. Cel i zadania *Planu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu miasta i gminy Błonie*

Celem opracowania *Planu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu miasta i gminy Błonie* jest zaplanowanie bezpiecznego dla zdrowia mieszkańców i środowiska naturalnego usunięcia wyrobów zawierających azbest z obszaru miasta i gminy do końca 2032 roku.

Przygotowanie *Planu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu miasta i gminy Błonie* poprzedzone zostało wykonaniem inwentaryzacji pokryć dachowych wykonanych z płyt azbestowo-cementowych. Wyniki inwentaryzacji zostały zgromadzone w bazie danych.

Na podstawie przeprowadzonej inwentaryzacji oszacowano koszty usunięcia płyt azbestowo-cementowych z terenu miasta i gminy Błonie oraz wskazano potencjalne źródła finansowania przedsięwzięć, polegających na usuwaniu i unieszkodliwianiu azbestu. Zaproponowano także wskaźniki monitorowania realizacji *Planu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu miasta i gminy Błonie*.

Niniejszy plan zakłada realizację następujących zadań:

1. inwestycyjnych, zmierzających do oczyszczenia terenów miasta i gminy Błonie z wyrobów zawierających azbest,
2. pozainwestycyjnych, polegających na:
   a) organizacji kampanii informacyjnych o szkodliwości azbestu oraz bezpiecznym użytkowaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest,
   b) wdrożeniu monitoringu realizacji *Planu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu miasta i gminy Błonie,*
   c) podjęciu działań w kierunku pozyskania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych dla wsparcia usuwania wyrobów zawierających azbest i ich unieszkodliwiania,
   d) okresowej weryfikacji i aktualizacji *Planu*.

Plan usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu miasta i gminy Błonie

(zwany także w dalszej części dokumentu *Planem*) został przygotowany z uwzględnieniem obowiązujących aktów prawnych i jest zgodny z kierunkami wyznaczonymi w *Programie Ochrony Środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami Gminy Błonie*, *Planem Gospodarki Odpadami dla powiatu Warszawskiego Zachodniego na lata 2008-2011 z uwzględnieniem perspektywy lat 2012-2015* i *Programem usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Województwa Mazowieckiego* oraz *Programem usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski*. Niniejszy dokument jest kontynuacją celów postawionych w *Planie gospodarki odpadami gminy Błonie*, jakimi jest rozpoczęcie prac na rzecz usuwania odpadów zawierających azbest.

1.2. Ogólna charakterystyka gminy miejsko-wiejskiej Błonie

Miasto i gmina Błonie położone są w województwie mazowieckim w powiecie warszawskim zachodnim.

Według danych na 31.12.2007 r. miasto i gmina Błonie zajmuje obszar 9.467 ha[1] (94,7 km^2). Miasto Błonie położone jest centralnie w obszarze gminy i zajmuje niecałe 10% powierzchni gminy. Teren gminy podzielony jest na 32 sołectwa. Gmina Błonie graniczy z gminami: Leszno, Ożarów Mazowiecki, Brwinów, Grodzisk Mazowiecki, Baranów i Teresin. Miasto i gminę Błonie zamieszkuje 32.312 osób[2], z czego 47% to mężczyźni, a 53% to kobiety.

Położenie miasta i gminy Błonie na terenie Równiny Błońskiej nie pozbawia jednak tego terenu wartości przyrodniczych. Poza terenami zurbanizowanymi są tu tereny otwarte, pola uprawne, łąki i pastwiska z malowniczo rozsianymi oczkami wodnymi. Wiele uroku krajobrazowi dodają dwie rzeki o dużym znaczeniu dla tego terenu: Utrata i Rokitnica. Ich doliny i rosnące wzdłuż tych cieków wodnych drzewa i krzewy, będące ostoją licznych gatunków ptaków, często dominują w krajobrazie.

Na bezleśnym terenie gminy duże znaczenie przyrodnicze i krajobrazowe posiadają rozsiane na całym obszarze parki zabytkowe, jedyne oazy zieleni wysokiej, często w promieniu kilku lub kilkunastu kilometrów oraz cenne drzewa, które stanowią pomniki przyrody.

[1] *Źródło: Bank Danych Regionalnych*
[2] *Ibidem*

Powiązania komunikacyjne miasta i gminy Błonie odbywają się w oparciu o układ drogowy i kolejowy. Błonie położone jest na skrzyżowaniu drogi krajowej nr 2 (Moskwa - Berlin) z drogą nr 579 łączącą trasę katowicką z trasą gdańską. Taka lokalizacja zapewnia nie tylko szybkie połączenie ze stolicą, ale daje możliwość łatwego dojazdu do Poznania, Łodzi, Katowic, Krakowa i Gdańska. Duże znaczenie dla rozwoju gminy będzie miało poprowadzenie autostrady A2 Berlin - Moskwa. Ponadto pzez Gminę Błonie przebiega linia kolejowa Warszawa - Błonie - Sochaczew - Konin - Poznań (połączenie Moskwa – Berlin jako CMK).

W mieście i gminie Błonie według danych GUS na koniec 2007 r. zarejestrowano 2.190 podmiotów gospodarczych, z czego w sektorze publicznym 50 podmiotów, a w sektorze prywatnym 2.140 podmiotów. 80% podmiotów w sektorze prywatnym to osoby fizyczne, prowadzące działalność gospodarczą, a ponad 7% to spółki handlowe[3]. Spośród prywatnych podmiotów gospodarczych ponad 36% działa w sektorze handlu detalicznego i hurtowego, prawie 14% w sektorze obsługi nieruchomości, ponad 12% w sektorze transportu i gospodarki magazynowej, a po 10% w sektorze przetwórstwa przemysłowego i budownictwie.

Gmina Błonie dysponuje dobrą bazą edukacyjną. W mieście i gminie funkcjonują placówki oświatowe: 6 przedszkoli publicznych, 2 szkoły podstawowe, 2 gimnazja, Zespół Szkół w Bieniewicach (szkoła podstawowa i gimnazjum), I Liceum Ogólnokształcące, Zespół Szkół Nr 1 i Zespół Szkół Ogrodniczych i Spożywczych.

W Miejskim Ośrodku Kultury „Poniatówka" działa zespół folklorystyczny, grupy taneczne, muzyczne, a także cyklicznie organizowane są koncerty, recitale, wernisaże prac plastycznych czy wieczory autorskie.

Dzieje miasta sięgają wieków średnich. Prawa magdeburskie nadał miastu w 1338 roku Władysław książę krakowski, łęczycki i dobrzyński, a w roku 1380 Błonie otrzymało prawa miejskie oparte na prawie chełmińskim. Dzisiejsze centrum miasta zachowało XIV-wieczny układ ulic. Pod względem architektonicznym na rynku i przy przylegających ulicach dominują kamieniczki z końca XIX i początku XX wieku. Na terenie Gminy Błonie znajdują się obszary i obiekty wpisane do rejestru zabytków oraz objęte ochroną konserwatorską. Należą do nich m.in. kościół parafialny Świętej Trójcy, kościół p.w. św. Jakuba w Rokitnie, Ratusz miejski, budynek Ochotniczej Straży Pożarnej z 1905 roku, klasycystyczny pałac w Passie, grodziska „Łysa Góra" i Błonie-Osiek, rokokowa figura przydrożna św. Jana Nepomucena z 1761 r. czy dworek Poniatówka.

[3] *ibidem*

Rozwój miasta i gminy prowadzony jest w oparciu o *Strategię rozwoju Miasta i Gminy Błonie do 2020 roku*, mającą na celu wzrost aktywności mieszkańców oraz ich integracja z miejscem zamieszkania, stymulowanie zrównoważonego rozwoju gminy ze szczególnym uwzględnieniem problematyki ekologicznej, przygotowanie gminy dla intensywnego rozwoju osadnictwa i turystyki, rozwój przedsiębiorczości uwzględniający nowoczesne funkcje składowo-logistyczne dla kreowania miejsc pracy i dochodów gminy, równoważenie rozwoju miasta i obszarów wiejskich połączonego z restrukturyzacją rolnictwa i unowocześnienie infrastrukturalne i komunikacyjne gminy.

Miasto posiada własną oczyszczalnię ścieków. Od 2004 r. na terenie miasta i gminy Błonie prowadzona jest selektywna zbiórka odpadów przez Zakład Usług Komunalnych. Ponadto na osiedlach domów jednorodzinnych prowadzona jest segregacja odpadów u „źródła", polegająca na segregacji przez mieszkańców odpadów na tworzywa sztuczne, szkło i inne w workach o odpowiednich kolorach. Planowany jest dalszy rozwój systemu.

1.3. Azbest i jego właściwości

Azbesty są minerałami naturalnie występującymi w przyrodzie, należącymi do dwóch grup: azbestów serpentynowych i azbestów amfibolowych. Do grupy serpentynów należy azbest chryzotylowy (azbest biały), natomiast w grupie azbestów amfibolowych znaczenie mają dwie odmiany: azbest amozytowy (azbest brązowy) i azbest krokidolitowy (azbest niebieski). Wszystkie odmiany azbestu krystalizowały się w postaci cienkich, wydłużonych monokryształów, których długość może niekiedy dochodzić do kilkudziesięciu centymetrów.

Z punktu widzenia chemicznego, azbesty są uwodnionymi krzemianami magnezu. Wzory chemiczne poszczególnych odmian azbestu zostały przedstawione poniżej:

chryzotyl	$Mg_6[(OH)_8Si_4O_{10}]$
krokidolit	$Na_2Fe_3Fe_2[(OH)Si_4O_{11}]_2$
amozyt	$(Fe,Mg)_7[(OH)Si_4O_{11}]_2$
antiofillit	$(Mg,Fe)_7[(OH)Si_4O_{11}]_2$
tremolit	$Ca_2Mg_5[(OH)Si_4O_{11}]_2$
aktynolit	$Ca_2(Mg)[(OH)Si_4O_{11}]_2$

Azbest chryzotylowy krystalizuje się w postaci rurek, a azbesty amfibolowe przyjmują formę grubszych, pręcikowatych kryształów. Włókna azbestu są wiązkami

zbudowanymi z dużej liczby (nawet do kilku tysięcy, a niekiedy nawet kilkudziesięciu tysięcy) włókien elementarnych. W tych wiązkach pojedyncze kryształy azbestu są spojone za pomocą węglanu wapniowego.

Największe zastosowanie przemysłowe miał azbest serpentynowy (chryzotylowy), tworzący cienkie żyły w serpentynitach, o giętkich włóknach (do 0,1 μm grubości), odpornych na działanie czynników chemicznych, wysokich temperatur oraz na ścieranie, a także źle przewodzących ciepło i elektryczność. Używany był do wyrobu tkanin ogniotrwałych, okładzin ciernych, szczęk hamulcowych, farb ogniotrwałych, materiałów izolacyjnych oraz niepalnych materiałów budowlanych.

Azbest amfibolowy charakteryzuje się dużą kwasoodpornością. Jest znacznie mniej rozpowszechniony w przyrodzie. Wykorzystywany był w przemyśle chemicznym.

Pomimo, iż występowanie azbestu w przyrodzie jest stosunkowo powszechne, tylko w kilku miejscach na świecie prowadzona była eksploatacja azbestu na skalę przemysłową. Polska nie posiada złóż azbestu nadających się do eksploatacji przemysłowej.

Wyroby zawierające azbest klasyfikowane są w dwóch klasach, biorąc pod uwagę kryterium zawartości azbestu, stosowane spoiwo oraz gęstość objętościową wyrobu:

1. klasa I (wyroby miękkie), których gęstość objętościowa jest mniejsza niż 1.000 kg/m^3, zawierające powyżej 20% (do 100% azbestu). Wyroby te łatwo ulegają uszkodzeniom mechanicznym, czemu towarzyszy znaczna emisja włókien azbestu do otoczenia. Najczęściej stosowane w tej klasie były wyroby tekstylne z azbestu, używane przez pracowników w celach ochronnych, koce gaśnicze, szczeliwa plecione, tektury uszczelkowe, materiały i wykładziny cierne.
2. klasa II (wyroby twarde), których gęstość objętościowa jest większa niż 1.000 kg/m^3, zawierające poniżej 20% azbestu. W wyrobach tych włókna azbestowe są mocno związane, a w przypadku mechanicznego uszkodzenia, np. pęknięcia, ma miejsce stosunkowo niewielka emisja włókien azbestu do otoczenia w porównaniu z wyrobami klasy I. Niebezpieczeństwo dla zdrowia ludzi i środowiska stwarza mechaniczna obróbka tych wyrobów oraz rozbijanie w wyniku zrzucania w trakcie prac remontowych[4].

W Polsce wyroby z klasy II były wykorzystane do produkcji płyt azbestowo-cementowych jako materiał budowlany, otrzymywany w wyniku prasowania mieszaniny

[4] *„Zbiór przepisów i procedur dotyczących bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest", Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, 2001*

cementu z włóknami azbestowymi, głównie w postaci płyt płaskich, falistych oraz rur azbestowo-cementowych. Płyty płaskie i faliste wykorzystywane były do krycia dachów, rzadziej do elewacji budynków gospodarczych i mieszkalnych czy przemysłowych. W znacznie mniejszych ilościach produkowane i stosowane były inne wyroby azbestowo-cementowe, tj. rury służące do wykonywania instalacji wodociągowych i kanalizacyjnych oraz przewody kominowe czy zsypy w budynkach wielokondygnacyjnych.

W Polsce na pokrycia dachowe stosowano głównie płyty faliste, w mniejszym stopniu płyty płaskie. Płyty faliste produkowane były głównie w zakładzie ZWAC „Izolacja" w Małkini, a płyty płaskie w Zakładach Wyrobów Azbestowo-Cementowych w Wierzbicy, Szczucinie, Trzemesznie i Ogrodzieńcu.

Produkcja płyt azbestowo-cementowych w Polsce została zakazana *ustawą z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest*. W Unii Europejskiej stosowanie azbestu zostało zakazane z dniem 1 stycznia 2005 r.

W rządowym *Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski* okres trwałości płyt azbestowo-cementowych określono na około 30 lat. Założenie to wynika z kilkudziesięcioletnich doświadczeń w użytkowaniu płyt wytwarzanych powszechnie stosowaną tzw. mokrą metodą produkcji (metodą Hatschek'a) oraz z przeprowadzonych badań laboratoryjnych i polowych.

1.4. Szkodliwy wpływ azbestu na zdrowie człowieka

Chorobotwórcze działanie azbestu jest wynikiem wdychania włókien zawieszonych w powietrzu. Szczególną cechą azbestu jest to, że włókna gromadzą się i pozostają w tkance płucnej w ciągu całego życia. Zmiany chorobowe mogą pojawić się po kilku lub nawet kilkudziesięciu latach.

Biologiczna agresywność pyłu azbestowego jest zależna od stopnia penetracji i ilości włókien, zatrzymanych w dolnej części układu oddechowego. Wynika to głównie z fizycznych i aerodynamicznych cech włókien. Duże znaczenie ma średnica włókien. Włókna cienkie, o średnicy poniżej 3 mikrometrów, przenoszone są łatwiej i docierają do końcowych odcinków dróg oddechowych, a włókna grube, o średnicy powyżej 5 mikrometrów, zatrzymują się w górnych odcinkach dróg oddechowych. Skręcone włókna chryzotylu o dużej średnicy, mają tendencję do zatrzymywania się wyżej, w porównaniu z igłowymi włóknami azbestów amfibolowych, z łatwością przenikających do obwodowych części płuc.

Największe zagrożenie dla organizmu ludzkiego stanowią włókna respirabilne, dostające się z powietrzem do pęcherzyków płucnych, o średnicy mniejszej od 3 mikrometrów. Według danych zawartych w publikacjach Światowej Organizacji Zdrowia, najważniejszą cechą determinującą zdolność włókien do wywołania nowotworów są ich fizyczne wymiary, czyli średnica poniżej 3 mikrometrów oraz długość powyżej 5 mikrometrów. Nie istnieją dowody, że jeden z typów azbestu niesie ze sobą większe ryzyko zachorowań niż inny, więc wszystkie typy azbestu traktowane są jako powodujące takie samo ryzyko raka płuca. Pomimo istnienia normatywów stężenia włókien azbestu w powietrzu, nie można określić dawki progowej pyłu dla rakotwórczego działania azbestu[5].

Pomiędzy pierwszym narażeniem a pojawieniem się objawów chorobowych związanych z ekspozycją na azbest najczęściej mija długi okres czasu, co oznacza, że aktualnie wykrywane są skutki zdarzeń, które miały miejsce 20-40 lat temu. Główną patologią zawodową pracowników zakładów przetwarzających azbest jest azbestoza, czyli śródmiąższowe zwłóknienie tkanki płucnej. Włókna azbestowe mogą zalegać w tkance płucnej przez długi okres, a proces zwłóknieniowy może pojawić się po wielu latach od ustania narażenia. Pylica azbestowa może zwiększyć wystąpienie raka płuca i międzybłoniaka opłucnej lub otrzewnej.

Rak płuca jest najbardziej powszechnym nowotworem złośliwym powodowanym przez azbest. Zagrożenie wystąpieniem raka płuca w badanych populacjach zawodowo narażonych na pył azbestu wykazuje duże zróżnicowanie w zależności od typu włókna, technologii przetwórstwa, zawartości włókien respirabilnych w pyle, średnicy, długości, kształtu włókna, stężenia pyłu, liczby lat pracy w warunkach natężenia i ogólnej dawki pyłu[6]. Oba nowotwory, zarówno rak płuca, jak i międzybłoniak opłucnej, rozwijają się gwałtownie i charakteryzują się krótką przeżywalnością.

Nadal istnieje ryzyko narażenia na kontakt z wyrobami zawierającymi azbest w budynkach, urządzeniach i instalacjach poprzez:

- niewłaściwe składowanie odpadów azbestowych,
- użytkowanie wyrobów azbestowych, prowadzące do zanieczyszczenia powietrza pyłem azbestowym np. w wyniku: korozji i mechanicznych uszkodzeń płyt azbestowo-cementowych, ścierania tarcz sprzęgłowych i hamulcowych,
- niewłaściwe usuwanie z dachów i elewacji wyrobów zawierających azbest,
- urządzenia grzewcze, wentylacyjne, klimatyzacyjne i izolacje zawierające azbest.

[5] *„Azbest. Ekspozycja zawodowa i środowiskowa.", pod red. Neonili Szeszeni-Dąbrowskiej, Łódź, 2004*
[6] *Ibidem*

W celu zminimalizowania narażenia na pył azbestowy wprowadzono zakaz produkcji i stosowania wyrobów zawierających azbest, a regulacje prawne określają wymogi dotyczące bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest, a także obowiązki pracodawców i pracowników, wykonujących prace polegające na zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

2. Prawne aspekty użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest

Na mocy *ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest* w celu wyeliminowania produkcji, stosowania oraz obrotu wyrobami zawierającymi azbest zakazano wprowadzania na terytorium Rzeczpospolitej Polskiej wyrobów zawierających azbest i azbestu, produkcji wyrobów zawierających azbest oraz obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi azbest.

Definicja azbestu

Zgodnie z *ustawą z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest*, azbestem nazywane są następujące włókniste krzemiany:

1. azbest chryzotylowy, nr CAS 12001-29-5,
2. azbest krokidolitowy, nr CAS 12001-28-4,
3. azbest amozytowy (gruenerytowy), nr CAS 12172-73-5,
4. azbest antofilitowy, nr CAS 77536-67-5,
5. azbest tremolitowy, nr CAS 77536-68-6,
6. azbest aktynolitowy, nr CAS 77536-66-4.

Azbest jako substancja szczególnie niebezpieczna

W *ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska* zabroniono wprowadzania do obrotu lub ponownego wykorzystywania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska. Substancją stwarzającą szczególne zagrożenie dla środowiska jest m.in. azbest.

Powinny być one wykorzystywane, przemieszczane i eliminowane przy zachowaniu szczególnych środków ostrożności, a instalacje lub urządzenia, w których jest lub był wykorzystywany azbest, powinny zostać oczyszczone lub unieszkodliwione. Do instalacji lub urządzeń, co do których istnieje podejrzenie, iż były w nich wykorzystywane substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska, stosuje się wymagania

dotyczące postępowania z instalacjami i urządzeniami, w których były lub są wykorzystywane te substancje.

Oznakowanie wyrobów zawierających azbest

Na mocy *rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest*, właściciel, zarządca lub użytkownik miejsc, w których był lub jest wykorzystywany azbest, powinien je poddawać przeglądom w celu oznakowania azbestu w terminie do 6 miesięcy od dnia wejścia w życie rozporządzenia. W przypadku braku możliwości trwałego umieszczenia oznakowania na instalacji lub urządzeniu zawierającym azbest lub wyroby zawierające azbest, oznakowanie umieszcza się w widocznym miejscu w każdym pomieszczeniu, w którym taka instalacja lub urządzenie się znajduje, dodając ostrzeżenie „Pomieszczenie zawiera azbest". Wzór oznakowania został zamieszczony w załączniku nr 1 do niniejszego dokumentu.

Inwentaryzacja wyrobów azbestowych

Obowiązek inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest wynika z art. 162 *ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska*. Wykorzystujący substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska, w tym wyroby zawierające azbest, powinien okresowo przedkładać marszałkowi województwa informacje o rodzaju, ilości i miejscach ich występowania. Osoby fizyczne, niebędące przedsiębiorcami, powinny przedkładać informację odpowiednio wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta.

Zgodnie z *rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest*, właściciel, zarządca lub użytkownik miejsc, w których był lub jest wykorzystywany azbest lub wyroby zawierające azbest, dokonuje inwentaryzacji zastosowanych wyrobów zawierających azbest, poprzez sporządzenie spisu z natury. Wynik inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest i miejsce ich wykorzystywania oraz informacji o wyrobach zawierających azbest, których wykorzystywanie zostało zakończone, powinien zostać ujęty w informacji przygotowanej według wzorów zamieszczonych w załączniku do rozporządzenia, stanowiących załączniki nr 2 i 3 do niniejszego dokumentu. Informacja powinna zostać sporządzona w 2 egzemplarzach. Jeden egzemplarz powinien zostać przedłożony marszałkowi województwa, a drugi egzemplarz powinien być przechowywany przez okres jednego

roku do czasu sporządzenia następnej informacji.

Inwentaryzacja podlega corocznej aktualizacji w terminie **do 31 stycznia każdego roku.**

Na mocy art. 162 ust. 6 *ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska* wójt, burmistrz lub prezydent miasta powinien przedkładać marszałkowi województwa informacje o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenia dla środowiska, w tym wyrobów zawierających azbest. Zgodnie z przepisami wykonawczymi, zawartymi w *rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 9 października 2002 r. w sprawie sposobu przedkładania wojewodzie informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska*, informację o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska wójt, burmistrz lub prezydent miasta powinien przedkładać marszałkowi województwa do 31 marca za poprzedni rok kalendarzowy, zgodnie z formularzem, zamieszczonym w załączniku nr 5 do niniejszego dokumentu. Informacja powinna być przedkładana w formie elektronicznej na informatycznych nośnikach danych oraz w formie pisemnej.

Sukcesywne eliminowanie azbestu

Zgodnie z przepisami *ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska*, azbest podlega sukcesywnej eliminacji, a sposób postępowania z eliminowanymi odpadami został określony w *ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach*. Przepisami *rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest*, wykorzystywanie azbestu lub wyrobów zawierających azbest zostało dopuszczone w użytkowanych instalacjach lub urządzeniach nie dłużej niż **do dnia 31 grudnia 2032 r.**

Obowiązki właściciela nieruchomości

Zgodnie z *rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest*, właściciel, użytkownik wieczysty lub zarządca nieruchomości, a także obiektu, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca zawierającego azbest, przeprowadza kontrole stanu tych wyrobów w terminach wynikających z oceny stanu tych wyrobów.

Z przeprowadzonej kontroli okresowej powinna zostać sporządzona w dwóch egzemplarzach *Ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest*, zawartego w załączniku nr 4 do niniejszego dokumentu. Jeden egzemplarz oceny łącznie z dokumentacją miejsca zawierającego azbest, obiektu, urządzenia budowlanego lub instalacji przemysłowej powinien być przechowywany przez wypełniającego formularz, natomiast drugi egzemplarz oceny powinien zostać przekazany właściwemu organowi nadzoru budowlanego, w terminie 30 dni od daty sporządzenia oceny.

Właściciel, użytkownik wieczysty lub zarządca nieruchomości obowiązany jest zgłosić prace polegające na zabezpieczaniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest do właściwego organu administracji architektoniczno-budowlanej.

Obowiązki wykonawcy prac, polegających na usuwaniu wyrobów azbestowych

Zgodnie z *rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest*, wykonawca prac polegających na zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest, zobowiązany jest do uzyskania odpowiednio zezwolenia, pozwolenia, decyzji zatwierdzenia programu gospodarowania odpadami niebezpiecznymi albo złożenia organowi informacji o sposobie gospodarowania odpadami niebezpiecznymi, przeszkolenia przez uprawnioną instytucję zatrudnianych pracowników, osób kierujących lub nadzorujących prace polegające na zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu tych wyrobów oraz przestrzegania procedur dotyczących bezpiecznego postępowania, opracowania przed rozpoczęciem prac szczegółowego planu prac usuwania wyrobów zawierających azbest, obejmującego w szczególności:

a) identyfikację azbestu w przewidzianych do usunięcia materiałach, na podstawie udokumentowanej informacji od właściciela lub zarządcy obiektu albo też na podstawie badań przeprowadzonych przez akredytowane laboratorium,
b) informacje o metodach wykonywania planowanych prac,
c) zakres niezbędnych zabezpieczeń pracowników oraz środowiska przed narażeniem na szkodliwość emisji azbestu, w tym problematykę określoną przepisami dotyczącymi planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia,

d) ustalenie niezbędnego dla rodzaju wykonywanych prac monitoringu powietrza.

Wykonawca prac, przed przystąpieniem do prac polegających na zabezpieczeniu lub usunięciu wyrobów zawierających azbest z obiektu, urządzenia budowlanego lub instalacji przemysłowej, a także z terenu prac, obowiązany jest do zgłoszenia tego faktu właściwemu organowi nadzoru budowlanego oraz właściwemu okręgowemu inspektorowi pracy. Zgłoszenie to powinno zawierać w szczególności:

1. rodzaj lub nazwę wyrobów zawierających azbest według grup wyrobów określonych w odrębnych przepisach,
2. termin rozpoczęcia i planowanego zakończenia prac,
3. adres obiektu, urządzenia budowlanego lub instalacji przemysłowej,
4. kopię aktualnej oceny stanu wyrobów zawierających azbest,
5. określenie liczby pracowników, którzy przebywać będą w kontakcie z azbestem,
6. obowiązanie wykonawcy prac do przedłożenia nowego zgłoszenia w przypadku zmiany warunków prowadzenia robót.

W celu zapewnienia warunków bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest z miejsca ich występowania, wykonawca prac obowiązany jest do:

1. izolowania od otoczenia obszaru prac przez stosowanie osłon zabezpieczających przenikanie azbestu do środowiska,
2. ogrodzenia terenu prac z zachowaniem bezpiecznej odległości od traktów komunikacyjnych dla osób pieszych, nie mniejszej niż 1 m, przy zastosowaniu osłon zabezpieczających przed przenikaniem azbestu do środowiska,
3. umieszczenia w strefie prac w widocznym miejscu tablic informacyjnych o następującej treści: „Uwaga! Zagrożenie azbestem”; w przypadku prowadzenia prac z wyrobami zawierającymi krokidolit treść tablic informacyjnych powinna być następująca: „Uwaga! Zagrożenie azbestem - krokidolitem”,
4. zastosowania odpowiednich środków technicznych ograniczających do minimum emisję azbestu do środowiska,
5. zastosowania w obiekcie, gdzie prowadzone są prace, odpowiednich zabezpieczeń przed pyleniem i narażeniem na azbest, w tym uszczelnienia otworów okiennych i drzwiowych, a także innych zabezpieczeń przewidzianych w planie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia,
6. codziennego usuwania pozostałości pyłu azbestowego ze strefy prac przy zastosowaniu podciśnieniowego sprzętu odkurzającego lub metodą czyszczenia na mokro,
7. izolowania pomieszczeń, w których zostały przekroczone dopuszczalne wartości stężeń pyłu azbestowego dla obszaru prac, w szczególności izolowania pomieszczeń w przypadku prowadzenia prac z wyrobami zawierającymi krokidolit,

8. stosowania zespołu szczelnych pomieszczeń, w których następuje oczyszczenie pracowników z azbestu (komora dekontaminacyjna), przy usuwaniu pyłu azbestowego przekraczającego dopuszczalne wartości stężeń,
9. zapoznania pracowników bezpośrednio zatrudnionych przy pracach z wyrobami zawierającymi azbest lub ich przedstawicieli z planem prac, a w szczególności z wymogami dotyczącymi bezpieczeństwa i higieny pracy w czasie wykonywania prac.

Prace związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest powinny być prowadzone w sposób uniemożliwiający emisję azbestu do środowiska oraz powodujący zminimalizowanie pylenia. Po wykonaniu prac, wykonawca prac ma obowiązek złożenia właścicielowi, użytkownikowi wieczystemu lub zarządcy nieruchomości, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca zawierającego azbest pisemnego oświadczenia o prawidłowości wykonania prac oraz o oczyszczeniu terenu z pyłu azbestowego, z zachowaniem właściwych przepisów technicznych i sanitarnych. Oświadczenie to powinno być przechowywane przez okres co najmniej 5 lat.

Ochrona pracowników przed szkodliwym działaniem azbestu

Zgodnie z *rozporządzeniem Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów* pracodawca zatrudniający pracowników przy zabezpieczaniu lub usuwaniu wyrobów albo innych materiałów zawierających azbest jest obowiązany zapewnić ochronę pracowników przed szkodliwym działaniem włókien azbestu i pyłu zawierającego azbest.

W *Rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy* określono najwyższe dopuszczalne stężenie pyłów, zawierających azbest:

Tabela nr 1
Dopuszczalne stężenia pyłów, zawierających azbest

Lp.	Nazwa czynnika szkodliwego dla zdrowia	Najwyższe dopuszczalne stężenie	
		mg/m^3	włókien [cm^3]
1	pyły zawierające azbest chryzotylowy oraz pyły zawierające azbest chryzotylowy i inne minerały włókniste oraz pyły zawierające inne minerały włókniste, z wyjątkiem krokidolitu,		

	np. antygoryt włóknisty - pył całkowity[1] - włókna respirabilne[3]	 1 -	 - 0,2
2	pyły zawierające krokydolit - pył całkowity[1] - włókna respirabilne[3]	 0,5 -	 - 0,2

[1] Pył całkowity - zbiór wszystkich cząstek otoczonych powietrzem w określonej objętości powietrza.
[3] Włókna respirabilne - włókna o długości powyżej 5 μm o maksymalnej średnicy poniżej 3 μm i o stosunku długości do średnicy > 3.

Odpady zawierające azbest

W *ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach*, azbest został zaliczony do kategorii odpadów niebezpiecznych (C25). Odpady azbestowe zostały umieszczone w następujących grupach zgodnie z *rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów*:

06 07 01*	Odpady azbestowe z elektrolizy
06 13 04*	Odpady z przetwarzania azbestu
10 11 81*	Odpady zawierające azbest
10 13 09*	Odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo-azbestowych
15 01 11*	Opakowania z metali zawierające niebezpieczne porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest), włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi
16 01 11*	Okładziny hamulcowe zawierające azbest
16 02 12*	Zużyte urządzenia zawierające wolny azbest
17 06 01*	Materiały izolacyjne zawierające azbest
17 06 05*	Materiały konstrukcyjne zawierające azbest

Transport wyrobów i odpadów zawierających azbest

Do transportu wyrobów i odpadów zawierających azbest stosuje się przepisy o przewozie towarów niebezpiecznych. Zgodnie z *ustawą z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych*, do materiałów niebezpiecznych stosowane są przepisy umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR), sporządzonej w Genewie dnia 30 września 1957 r.

Jednolity tekst umowy ADR został ogłoszony w *oświadczeniu rządowym z dnia 23 marca 2007 r. w sprawie wejścia w życie zmian do załączników A i B Umowy europejskiej*

dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR), sporządzonej w Genewie dnia 30 września 1957 r. W klasie 9, obejmującej materiały i przedmioty, które podczas przewozu stwarzają zagrożenie inne niż materiały objęte tytułami pozostałych klas, wymieniono materiały, które wdychane w postaci drobnego pyłu mogą zagrażać zdrowiu. W grupie 2.2.9.1.4 umieszczono materiały, które wdychane w postaci drobnego pyłu mogą zagrażać zdrowiu, obejmują azbest i zawierające go mieszaniny.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest, wyroby i odpady zawierające azbest powinny zostać odpowiednio oznakowane, zgodnie z załącznikiem nr 1 do niniejszego dokumentu, a transport wyrobów i odpadów zawierających azbest, należy wykonać w sposób uniemożliwiający emisję azbestu do środowiska. Przed załadowaniem przygotowanych odpadów zawierających azbest środek transportu powinien być oczyszczony z elementów umożliwiających uszkodzenie opakowań w trakcie transportu. Ładunek odpadów zawierających azbest powinien być tak umocowany, aby w trakcie transportu nie był narażony na wstrząsy, przewracanie lub wypadnięcie z pojazdu.

Ewidencja odpadów niebezpiecznych

Zgodnie z *rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 14 lutego 2006 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów*, ewidencja powinna obejmować następujące dokumenty:

1. karty ewidencji odpadu, prowadzonej dla każdego rodzaju odpadu odrębnie (załącznik nr 6),
2. karty przekazania odpadu (załącznik nr 7).

Składowanie odpadów zawierających azbest

Zgodnie z *rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest*, usuwane odpady zawierające azbest powinny być składowane na składowiskach odpadów niebezpiecznych lub na wydzielonych częściach składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne. Jednostkowe stawki opłat za umieszczenie odpadów na składowisku, obowiązujące w 2008 roku, określono w r*ozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 6 czerwca 2007 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie opłat za korzystanie ze środowiska*.

Tabela nr 2
Jednostkowe stawki opłat za umieszczenie na składowisku odpadów zawierających azbest

Kod odpadu	Podgrupy i rodzaje odpadów	stawka zł/Mg
06 07 01*	Odpady azbestowe z elektrolizy	44,79
06 13 04*	Odpady z przetwarzania azbestu	44,79
10 11 81*	Odpady zawierające azbest	44,79
10 13 09*	Odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo-azbestowych	44,79
15 01 11*	Opakowania z metali zawierające niebezpieczne porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest), włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi	44,79
16 01 11*	Okładziny hamulcowe zawierające azbest	44,79
16 02 12*	Zużyte urządzenia zawierające wolny azbest	44,79
17 06 01*	Materiały izolacyjne zawierające azbest	0,00
17 06 05*	Materiały konstrukcyjne zawierające azbest	0,00

Zgodnie z *rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 24 marca 2003 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów*, składowiska odpadów lub wydzielone kwatery przeznaczone do wyłącznego składowania odpadów oznaczonych kodami 17 06 01* - materiały izolacyjne zawierające azbest i 17 06 05* - materiały konstrukcyjne zawierające azbest w postaci nieprzekształconej, powinny być budowane w specjalnie wykonanych zagłębieniach terenu ze ścianami bocznymi zabezpieczonymi przed osypywaniem się. Każdorazowo po złożeniu odpadów, powierzchnia składowisk jest zabezpieczana przed emisją pyłów przez przykrycie izolacją syntetyczną lub warstwą gruntu. Składowanie odpadów, powinno być zakończone na poziomie 2 m poniżej poziomu terenu otoczenia, a następnie wypełnione gruntem do poziomu terenu.

3. Inwentaryzacja płyt azbestowo-cementowych na terenie miasta i gminy Błonie

W ramach opracowania *Planu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu miasta i gminy Błonie* przeprowadzona została inwentaryzacja obiektów pokrytych płytami azbestowo-cementowymi. Inwentaryzacją nie zostały objęte wyroby zawierające azbest z klasy I (wyroby miękkie).

3.1. Metodologia przeprowadzenia inwentaryzacji

Inwentaryzacja została przeprowadzona w trakcie wizyt terenowych w następujących etapach:

Etap 1: inwentaryzacja przeprowadzona przez pracowników Urzędu Miasta i Gminy Błonie

W trakcie wizyt terenowych inwentaryzacją objęto wyroby zawierające azbest i zgromadzono następujące dane: adres (lokalizacja) wyrobów azbestowych, dane właściciela, typ płyt azbestowo-cementowych (w podziale na faliste i płaskie), ilość wyrobów azbestowych [w m^2], stan wyrobu (w podziale na stan dobry - wizualnie niepopękany i stan zły - popękany) oraz przewidywanym terminie usunięcia wyrobów zawierających azbest.

W etapie 1 inwentaryzacją objęto ok. 80% obiektów, znajdujących się na terenie miasta i gminy Błonie.

Etap 2: uzupełnienie wyników inwentaryzacji wyrobów azbestowych

W trakcie opracowania *Planu* dokończono proces inwentaryzacji zgodnie z zasadami przyjętymi uprzednio przez pracowników Urzędu Miasta i Gminy Błonie. Mogą występować pojedyncze przypadki, w których niemożliwe było stwierdzenie metodą wizualną typu pokrycia dachu płaskiego.

Stan płyt azbestowo-cementowych został określony wizualnie w podziale na stan dobry - wizualnie niepopękany i stan zły - popękany. Powyższa ocena ma charakter uznaniowy i subiektywny. Nie zdejmuje ona z właścicieli nieruchomości obowiązku dokonania oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest. Obowiązki właściciela nieruchomości zostały opisane w punkcie 2 *Prawne aspekty użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest*.

Etap 3: opracowanie wyników inwentaryzacji

W kolejnym etapie opracowano wyniki inwentaryzacji. W wyniku prac terenowych, kameralnych i materiałów pozyskanych z Urzędu Miasta i Gminy powstała baza danych, zawierająca następujące dane opisowe:

a) adresy budynków z pokryciem dachowym wykonanym z płyt azbestowo-cementowych,
b) typ płyt azbestowo-cementowych w odniesieniu do pojedynczego budynku,
c) stan płyt azbestowo-cementowych w odniesieniu do pojedynczego budynku,
d) typ własności w odniesieniu do pojedynczego budynku,
e) przewidywany termin usunięcia płyt azbestowo-cementowych w odniesieniu do pojedynczego budynku,
f) budynki użyteczności publicznej.

Baza danych w formie elektronicznej jest integralną częścią *Planu*.

3.2. Ilość wyrobów zawierających azbest na terenie miasta i gminy Błonie

3.2.1. Płyty azbestowo-cementowe stanowiące pokrycia dachów

Na podstawie danych zgromadzonych podczas inwentaryzacji, oszacowano, iż powierzchnia dachów pokrytych płytami azbestowo-cementowymi wynosi 187.669 m^2, z czego 89% stanowią płyty faliste, a 8% płyty płaskie. Pozostałą część stanowią gospodarstwa, w których występują zarówno płyty faliste, jak i płaskie (4%).

Tabela nr 3
Powierzchnia płyt azbestowo-cementowych stanowiących pokrycia dachów

Lp	Typ	ilość [m^2]
1	płyty azbestowo-cementowe faliste	166 094
2	płyty azbestowo-cementowe faliste i płaskie	7 331
3	płyty azbestowo-cementowe płaskie	14 244
	Razem	**187 669**

3.2.2. Płyty azbestowo-cementowe w elewacjach budynków

Z inwentaryzacji przeprowadzonej przez Urząd Miasta i Gminy w Błoniu wynika, iż w elewacjach budynków znajduje się 650 m^2 płyt azbestowo-cementowych. Zestawienie otrzymanych wyników zostało przedstawione w tabeli nr 4.

Tabela nr 4
Powierzchnia płyt azbestowo-cementowych w elewacjach budynków

lp	właściciel	lokalizacja	ilość [m^2]

1	Spółdzielnia mieszkaniowa	Elewacje	270
2	Przedszkole nr 2	Elewacja	130
3	Przedszkole nr 3	elewacja	250
	Razem		**650**

3.2.3. Zbiorcze zestawienie ilości wyrobów azbestowo-cementowych na terenie miasta i gminy Błonie

Łączna powierzchnia pokryć dachowych płytami azbestowo-cementowymi i elewacji wykonanych z płyt azbestowo-cementowych wynosi 188.319 m^2.

Tabela nr 5
Łączna powierzchnia wyrobów azbestowo-cementowych na terenie miasta i gminy Błonie

lp	miejsce występowania	ilość [m^2]
1	płyty azbestowo-cementowe faliste	166 094
2	płyty azbestowo-cementowe faliste i płaskie	7 331
3	płyty azbestowo-cementowe płaskie	14 244
4	elewacje budynków	650
	Razem	**188 319**

Wykorzystując dane zawarte w bazie danych oraz wyniki inwentaryzacji przeprowadzonej przez Urząd Miasta i Gminy Błonie wykonano przeliczenie powierzchni pokryć dachowych z płyt azbestowo-cementowych z [m^2] na [Mg] przy założeniu, że średnia masa 1 m^2 płyt azbestowo-cementowych wynosi 0,013 Mg. Otrzymane wyniki zostały przedstawione w tabeli nr 6.

Tabela nr 6
Zestawienie zbiorcze ilości wyrobów azbestowo-cementowych na terenie miasta i gminy Błonie (bez elewacji)

lp	miejsce występowania	ilość [Mg]
1	płyty azbestowo-cementowe faliste	2 159
2	płyty azbestowo-cementowe faliste i płaskie	95
3	płyty azbestowo-cementowe płaskie	185
	Razem	**2 440**

Z przeprowadzonej inwentaryzacji wynika, iż na terenie miasta i gminy Błonie znajduje się 2.440 Mg płyt azbestowo-cementowych (bez elewacji), co w przeliczeniu na

1 km^2 powierzchni gminy daje 25,8 Mg/km^2.

Szczegółowe zestawienie otrzymanych wyników inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest z wykorzystaniem opisanej metodologii zostały przedstawione w tabeli nr 19, będącej załącznikiem nr 9 do niniejszego dokumentu.

Rozmieszczenie płyt azbestowo-cementowych

Strukturę rozmieszczenia pokryć dachowych budynków wykonanych z płyt azbestowo-cementowych w podziale na poszczególne miejscowości przedstawiono w tabeli nr 7.

Tabela nr 7
Wyniki inwentaryzacji w podziale na miejscowości

	Miejscowość	ilość [m^2]	ilość [Mg]	udział %
1	Białutki	4 917	64	2,6%
2	Białuty	8 832	115	4,7%
3	Bieniewice	14 418	187	7,7%
4	Bieniewo Parcela	3 493	45	1,9%
5	Bieniewo Wieś	961	12	0,5%
6	Błonie	26 460	344	14,1%
7	Błonie Wieś	7 095	92	3,8%
8	Bramki	15 466	201	8,2%
9	Cholewy	6 795	88	3,6%
10	Dębówka	7 302	95	3,9%
11	Górna Wieś	6 750	88	3,6%
12	Konstantów	4 620	60	2,5%
13	Kopytów	1 024	13	0,5%
14	Łaźniew	3 350	44	1,8%
15	Łaźniewek	2 290	30	1,2%
16	Marysiek	2 079	27	1,1%
17	Nowa Górna	3 089	40	1,6%
18	Nowa Wieś	1 632	21	0,9%
19	Nowe Faszczyce	5 804	75	3,1%
20	Nowy Łuszczewek	5 660	74	3,0%
21	Piorunów	5 331	69	2,8%
22	Radonice	10 170	132	5,4%
23	Radzików	350	5	0,2%
24	Radzików Wieś	1 825	24	1,0%
25	Rochaliki	5 960	77	3,2%
26	Rokitno	3 340	43	1,8%
27	Rokitno Majątek	450	6	0,2%

28	Stare Faszczyce	9 190	119	4,9%
29	Stary Łuszczewek	2 990	39	1,6%
30	Wawrzyszew	3 780	49	2,0%
31	Witki	3 024	39	1,6%
32	Wola Łuszczewska	3 405	44	1,8%
33	Żukówka	5 817	76	3,1%
34	Razem	**187 669**	**2 440**	**100,0%**

Największa ilość płyt azbestowo-cementowych znajduje się w mieście Błonie, a także w miejscowościach: Bieniewice, Bramki, Radonice i Stare Faszczyce. Stanowią one prawie 33% łącznej ilości płyt azbestowo-cementowych na terenie miasta i gminy Błonie.

Na wykresie nr 1 przedstawiono graficznie wyniki inwentaryzacji płyt azbestowo-cementowych [w m^2] w podziale na poszczególne miejscowości.

Wykres nr 1
Płyty azbestowo-cementowe w poszczególnych miejscowościach gminy Błonie [w m^2]

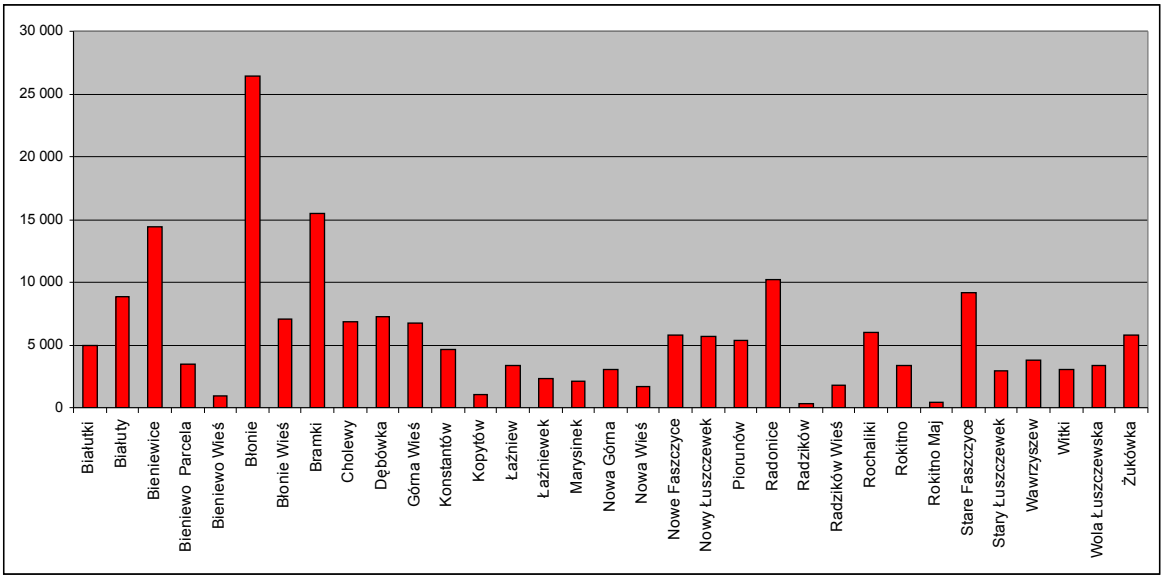

Stan płyt azbestowo-cementowych

W trakcie wizyt terenowych zgromadzone zostały informacje o stanie płyt azbestowo-cementowych w podziale na: stan dobry i stan zły. Stan płyt azbestowo-cementowych oceniono jako dobry, w przypadku gdy płyty były niepopękane, a stan zły przyjęto, gdy płyty azbestowo-cementowe były popękane. Otrzymane wyniki zestawiono

w tabeli nr 8.

Tabela nr 8
Wyniki inwentaryzacji w podziale na stan płyt azbestowo-cementowych

lp	stan płyt azbestowo-cementowych	Opis	ilość [Mg]
1	**a**	Dobry - niepopękany	2 022
2	**a i b**	Częściowo dobry i częściowo zły	160
3	**b**	Zły - popękany	257

Wizualna ocena jakości wyrobów zawierających azbest na terenie miasta i gminy Błonie wykazała, że:

a) 83% zinwentaryzowanych wyrobów jest w dobrym stanie, tzn. nie są popękane,
b) 7% zinwentaryzowanych wyrobów jest częściowo w dobrym i częściowo złym stanie,
c) 11% zinwentaryzowanych wyrobów jest w złym stanie, tzn. płyty azbestowo-cementowe są popękane.

Struktura własności

Na podstawie informacji z Urzędu Miasta i Gminy Błonie dotyczących rodzaju własności poszczególnych obiektów, przygotowano analizę wyników inwentaryzacji w podziale na typ własności.

Tabela nr 9
Wyniki inwentaryzacji w podziale na typ własności

lp	typ własności	ilość [m^2]
1	Gmina Błonie	650
2	OSP Górna Wieś	500
3	Parafia Św. Trójcy w Błoniu	200
4	Parafia Św. Antoniego w Łaźniewie	2 000
5	Polfer Sp. z o.o.	70
6	własność prywatna	176 837
7	Spółdzielnia Kółek Rolniczych	4 620
8	Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna	1 200
9	Spółdzielnia Mieszkaniowa	1 592
	Razem	**188 319**

Większość płyt azbestowo-cementowych stanowi pokrycie budynków, będących własnością osób prywatnych (94%), a 2,5% należy do Spółdzielni Kółek Rolniczych.

Spośród zinwentaryzowanych obiektów tylko 0,3% spośród zinwentaryzowanych budynków jest własnością Gminy Błonie.

Obiekty użyteczności publicznej

Na terenie gminy Błonie funkcjonują 24 obiekty użyteczności publicznej, z czego jeden obiekt jest pokryty płytami azbestowo-cementowymi: budynek Ludowego Klubu Sportowego „Olymp", a w elewacjach dwóch przedszkoli znajdują się płyty azbestowo-cementowe. Zestawienie obiektów zostało przedstawione w tabeli nr 10.

Tabela nr 10
Obiekty użyteczności publicznej z pokryciem z płyt azbestowo-cementowym

lp	obiekt	adres	własność	ilość [m^2]
1	Ludowy Klub Sportowy Olymp	ul. Lesznowska 15a, Błonie	Gmina Błonie	550
2	Przedszkole nr 2	ul. Piłsudskiego 25a, Błonie	Gmina Błonie	130
3	Przedszkole nr 3	ul. Poniatowskiego 12b, Błonie	Gmina Błonie	250
	razem			**930**

Powierzchnia pokryć dachowych obiektów użyteczności publicznej wykonanych z płyt azbestowo-cementowych wynosi 550 m^2, co stanowi mniej niż 1% łącznej powierzchni zinwentaryzowanych azbestowych pokryć dachowych. W elewacjach dwóch przedszkoli znajduje się 380 m^2 płyt azbestowo-cementowych.

Planowany termin usunięcia płyt azbestowo-cementowych

W trakcie inwentaryzacji zgromadzono informacje o planowanym terminie usunięcia płyt azbestowo-cementowych z terenu gminy Błonie. Otrzymane wyniki zostały przedstawiono na wykresie nr 2.

Wykres nr 2
Planowany termin usunięcia płyt azbestowo-cementowych [w Mg]

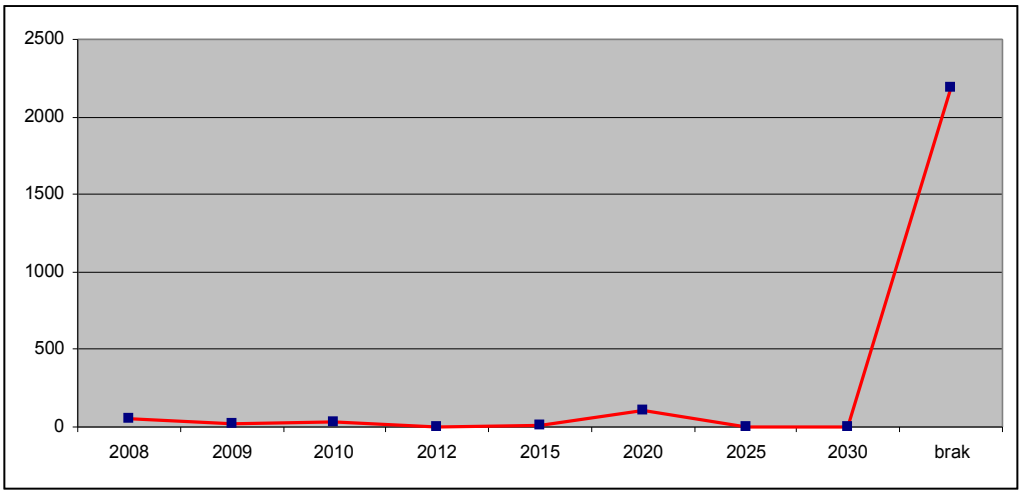

Właściciele obiektów, na których znajduje się ponad 90% płyt azbestowo-cementowych nie zadeklarowali planowanego terminu usunięcia wyrobów azbestowych, a 5% właścicieli odłożyło działania do roku 2020.

4. Postępowanie z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest

4.1. Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców

W trakcie przeprowadzania inwentaryzacji pokryć dachowych wykonanych z płyt azbestowo-cementowych, szczególną uwagę pracowników terenowych zwrócił brak zainteresowania problematyką azbestową wśród mieszkańców, a co się z tym wiąże niska świadomość ekologiczna, dotycząca szkodliwości azbestu dla zdrowia ludzi oraz zagrożeń dla środowiska. Agencja Ochrony Środowiska USA (Environmental Protection Agency - EPA) opublikowała szereg dokumentów, w których zawarte są zasady informowania o ryzyku. Powszechnie przyjęto siedem następujących podstawowych zasad:

1. Akceptuj i angażuj społeczność jako równorzędnego partnera.
2. Starannie planuj sposób przekazywania informacji o zagrożeniu, następnie oceniaj wyniki komunikowania się.
3. Uważnie słuchaj tego, co mają ci do przekazania inni.
4. Bądź uczciwy, szczery i otwarty.
5. Koordynuj wysiłki i współpracuj z innymi w procesie przekazywania informacji.
6. Nawiązuj współpracę ze środkami masowego przekazu i przekazuj informacje zgodnie z regułami środków masowego przekazu.
7. Mów jasno i życzliwie[7].

[7] *„Azbest. Ekspozycja zawodowa i środowiskowa.", pod red. Neonili Szeszeni-Dąbrowskiej, Łódź, 2004,*

4.2. Działania informacyjno-edukacyjne wśród mieszkańców miasta i gminy

Planowane działania informacyjne o postępowaniu z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest mają na celu przekazanie rzetelnej i wiarygodnej informacji. Mogą zostać podjęte z wykorzystaniem istniejących już kanałów dystrybucji:

1. Tablice informacyjne w Urzędzie Miasta i Gminy poprzez zamieszczenie informacji o:
   a) obowiązkach dotyczących postępowania z wyrobami zawierającymi azbest,
   b) obowiązku przeprowadzenia inwentaryzacji i złożenia informacji o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania (załącznik nr 2),
   c) obowiązku sporządzenia *oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest* (załącznik nr 4),
   d) zagrożeniach i skutkach dla zdrowia ludzi i środowiska przyrodniczego w przypadku niewłaściwego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest,
   e) firmach, posiadających uprawnienia i zezwolenia do prowadzenia prac obejmujących usuwanie, zbieranie, transport i unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest (dane adresowe i telefon kontaktowy),
   f) możliwościach finansowego wsparcia i właściwego postępowania w przypadku prac remontowych obejmujących wymianę wyrobów zawierających azbest.
2. Ulotki informacyjne wręczane przez urzędników, np. pobierających podatki gruntowe.
3. Audycje w radiu „Bogoria” czy „Fama” i artykuły w lokalnej prasie „Błoński Informator Samorządowy”.
4. Akcje edukacyjne, mające na celu nauczenie młodzieży rozpoznawania wyrobów zawierających azbest, poinformowanie o szkodliwości azbestu dla zdrowia człowieka i środowiska naturalnego i konieczności unieszkodliwienia azbestu do końca 2032 r. Akcje te powinny być prowadzone w szkołach w ramach zajęć lekcyjnych.
5. Konkursy organizowane przez dyrektorów szkół, np. zaprojektowanie ulotki informacyjnej czy też plakatu. Praca nagrodzona zostanie powielona w odpowiedniej ilości egzemplarzy i udostępniona na tablicy w Urzędzie Miasta i Gminy.
6. Prowadzoną corocznie akcję „Pożegnanie lata”, w trakcie której szczególna uwaga zwrócona będzie na identyfikację „dzikich wysypisk” odpadów azbestowych.

Wszystkie akcje informacyjne i edukacyjne powinny być prowadzone równolegle na stronie internetowej miasta i gminy Błonie.

4.3. Procedury dotyczące postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest

Procedury dotyczące postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest podzielono na cztery grupy[8]:

1. Grupa I Procedury obowiązujące właścicieli i zarządzających obiektami, instalacjami lub urządzeniami zawierającymi azbest lub wyroby zawierające azbest.
   a) Procedura 1 – obowiązki i postępowanie właścicieli oraz zarządców, przy użytkowaniu obiektów i terenów z wyrobami zawierającymi azbest.
   b) Procedura 2 – obowiązki i postępowanie właścicieli i zarządców, przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest z obiektów lub terenów.

   Procedury z grupy I zostały zamieszczone w załączniku nr 8.
2. Grupa II Procedury obowiązujące wykonawców prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest – wytwórców odpadów niebezpiecznych.
   a) Procedura 3 – postępowanie przy pracach przygotowawczych do usuwania wyrobów zawierających azbest.
   b) Procedura 4 – prace polegające na usuwaniu wyrobów zawierających azbest, wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych wraz z oczyszczeniem obiektu, terenu, instalacji.
3. Grupa III Procedura obowiązująca prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.
   a) Procedura 5 – przygotowanie i transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.
4. Grupa IV Procedura obowiązująca zarządzających składowiskami odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.
   a) Procedura 6 – składowanie odpadów na składowiskach lub wydzielonych kwaterach przeznaczonych do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest.

[8] *„Zbiór przepisów i procedur dotyczących bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest", Warszawa, 2001*

4.4. Usuwanie wyrobów zawierających azbest

Wyroby zawierające azbest mogą być bezpiecznie eliminowane przez przedsiębiorstwa, posiadające zatwierdzone przez starostę programy gospodarki odpadami niebezpiecznymi.

Następujący wykonawcy prac, polegających na zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest posiadają zatwierdzone przez starostę powiatu warszawskiego zachodniego programy gospodarki odpadami niebezpiecznymi na terenie gminy Błonie:

Tabela nr 11
Wykaz podmiotów gospodarczych w zakresie transportu, zbierania i usuwania odpadów azbestowych [9]

lp	nazwa	Adres		telefon kontaktowy
1	PHU „Piotr" Piotr Jaczyński	ul. Warszawska 38B	05-084 Leszno	725-84-47
2	SEGI - AT Sp. z o.o.	ul. Ratuszowa 7/9	03-450 Warszawa	618-54-22, 618-58-38
3	Zakład Remontowo-Budowlany Roman Szpuda	Roztoka	05-084 Leszno	
4	PPHU „ABBA EKOMED" Sp. z o.o.	ul. Poznańska 152	87-100 Toruń	(056) 651-44-25, 654-86-70, 654-86-71
5	Przedsiębiorstwo Robót Termoizolacyjnych i Antykorozyjnych TERMOEXPORT	ul. Żurawia 24/7	00-515 Warszawa	812-34-67
6	AGA-Usługi Ogólnobudowlane Zofia Kubiak	ul. Ratuszowa 17/19 m22	03-451 Warszawa	618-08-37
7	P.P.H.U. „GRAMA" Piotr Grabowski	Os. Gen. Maczka 17/5	37-100 Łańcut	
8	Zakład Remontowo Budowlany	ul. Przełajowa 10/56	94-044 Łódź	(042) 686-67-37
9	Sintac-Polska Sp. z o.o.	ul. Armii Krajowej 86	05-075 Wesoła	
10	Marek Żdanko	ul. Broniewskiego 15	05-070 Sulejówek	
11	Usługi Budowlane Sylwester Oziemski	ul. Mickiewicza 68	05-600 Grójec	
12	Zakład Usług Remontowo Budowlanych Zbigniew Kapis	ul. Polnej 3A m 45	05-600 Grójec	
13	„ALBEKO" Emilia Sieger S.J.	87-510 Kotowy	gm. Skrwilno	
14	ALGADER HOFMAN Sp. z o. o.	ul. Wólczyńska 133 lok. 11B	01-919 Warszawa	
15	„BODAR" Dariusz Kalinowski	ul. Srebrna 23	05-803 Pruszków	
16	Centrum Gospodarki Odpadami,	ul. Zamoyskiego 5	22-400 Warszawa	

[9] *Źródło danych: strona internetowa Starostwa Powiatu Warszawskiego Zachodniego http://www.pwz.pl*

	Azbestu i Recyklingu „CARO”			
17	E – PIK Usługi Ekologiczne Sp. z o.o.	ul. Grunwaldzka 269/1	60-179 Poznań	
18	FHU WIKI Agnieszka Majda, ul. Sobieszowska 10A, 58-570 Jelenia Góra	ul. Kaliska 1A/17	02-316 Warszawa	
19	Hydrogeotechnika Sp. z o.o.	ul. Ściegiennego 262 A	25-116 Kielce	
20	P.H.U. „JUKO” Jerzy Szczukocki	ul. 1-go Maja 25	97-300 Piotrków Trybunalski	
21	KAN-POL PPHU Iwona Łosiewicz	ul. Storczykowa 30	20-143 Lublin	
22	Kolex-Gizowska & Szmyt Sp. J.	ul. Kłobucka 19A	02-699 Warszawa	(022) 857-75-56
23	PPHU „PLASTIMET - PANORAMA” Sp. z o.o.	ul. Fabryczna 9	05-084 Leszno	
24	R&M PLETTAC Sp. z o.o.	ul. Kościuszki 19	63-500 Ostrzeszów	
25	RAMID – Mirosław Dec	ul. Kowalskiego 1/54	03-288 Warszawa	
26	Przedsiębiorstwo Usług Wodno-Budowlanych „WOD-BUD” Sp. z o.o.	ul. Piłsudskiego 14	23-200 Kraśnik	
27	Zakład Remontowo Budowlany Stanisław Karolczak	ul. Przełajowa 10/56	94-044 Łódź	
28	Buhck Recycling Sp. z o.o.	ul. Romana Maya 1	61-371 Poznań	(061) 650-23-01
29	Przedsiębiorstwo Projektowo-Wdrożeniowe „AWAT” Sp. z o.o.	ul. Kaliskiego 9	01-476 Warszawa	(022) 683-92-48, 683-91-63
30	P.P.H.U. „EKO-MIX” Konstanty Spurek	ul. Grabiszyńska 163	50-950 Wrocław	(071) 332-41-61, 361-30-41 do 43 wew.231
31	STANMAR Marian Okupski	ul. Majdany 6a	99-300 Kutno	
32	AM Trans Progres Sp. z o.o.	ul. Sarmacka 7	61-616 Poznań	(061) 656-97-37
33	FHU Projekt-Bud Edyta Psut	ul. Podwale 17	00-252 Warszawa	(022) 831-76-88, 502-308-504
34	„Az Best” Sp. z o.o.	ul. Locci 30	02-928 Warszawa	742-08-16, fax: 842-60-35
35	TRAFFIC Krzysztof Popławski, ul. Kombatantów 4/1, 15-110 Białystok	Oddz. Sowia Wola	05-152 Czosnów	794-11-00 fax: 794-21-37
36	Przedsiębiorstwo Budownictwa Lądowego MJ Sp. z o.o., ul. Graniczna 6 Reguły	Chlebnia 48	05-825 Grodzisk Mazowiecki	724-32-39, 724-15-78
37	EKO-ZYSK 1 Sp. z o.o.	Nowy Modlin 45	05-180 Pomiechówek	(048) 785-59-99
38	Stefa Rekosz STIF-DACH Usługi Dekarsko-Blacharskie i Ogólnobudowlane	Sierakowo 41	06-300 Przasnysz	(029) 752-38-62
39	Mariusz Jakubaszek JAKMAR	ul. Leszka Czarnego 15	02-496 Warszawa	(022) 499-58-22,501-413-597
40	CONNS-BUD Sp. z o. o.	ul. Weteranów 19	05-092 Łomianki	

4.5. Unieszkodliwianie odpadów azbestowych

Najczęściej stosowaną metodą unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest jest ich składowanie. W województwie mazowieckim funkcjonuje jedno składowisko, przyjmujące odpady zawierające azbest. Zarządzającym składowiskiem w Rachocinie jest Zakład Gospodarki Mieszkaniowej w Sierpcu z siedzibą przy ul. Traugutta 33, 09-200 Sierpc.

Termin rozpoczęcia eksploatacji składowiska określono na 1 grudnia 2008 r. Zakładana pojemność składowiska na odpady azbestowe wynosi 45 tys. m^3. Składowisko przyjmuje dwa rodzaje odpadów azbestowych:

- materiały izolacyjne zawierające azbest (17 06 01*),
- materiały konstrukcyjne zawierające azbest (17 06 05*).

Dotychczas na składowisku w Rachocinie istniała jedynie możliwość przyjmowania odpadów azbestowych (do 5 ton), a następnie odpady były transportowane do unieszkodliwienia do składowiska przyjmującego odpady niebezpieczne. Wykaz składowisk przyjmujących odpady niebezpieczne w Polsce został zamieszczony w załączniku nr 10.

Ze względu na odległość do składowiska najbardziej dogodnym miejscem unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych zawierających azbest i powstałych w wyniku realizacji *Planu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu miasta i gminy Błonie* jest składowisko w Rachocinie.

Pojemność składowisk w województwie mazowieckim niezbędna do unieszkodliwienia odpadów azbestowych z terenu województwa została oszacowana w *Programie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Województwa Mazowieckiego*, stanowiącym Załącznik nr 23 do *Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami dla Mazowsza na lata 2007-2011 z uwzględnieniem lat 2012-2015*. Zgodnie z jego zapisami do 2012 roku powinny powstać trzy składowiska o łącznej powierzchni 10 ha, w latach 2013–2022 przewiduje się wybudowanie dwóch składowisk o łącznej powierzchni 11 ha, a do 2032 r. powinny powstać składowiska o łącznej powierzchni ok. 7,0 ha.

5. Harmonogram realizacji *Planu usuwania wyrobów zawierających azbest z obszaru miasta i gminy Błonie*

Na mocy polskiego prawa wykorzystywanie azbestu lub wyrobów zawierających azbest zostało dopuszczone w użytkowanych instalacjach lub urządzeniach nie dłużej niż **do dnia 31 grudnia 2032 r.**

Zgodnie z założeniami *Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski* oraz *Programem usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Województwa Mazowieckiego* proces usuwania wyrobów zawierających azbest powinien być zakończony do 2032 roku.

Harmonogram realizacji *Planu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu miasta i gminy Błonie* podzielono na 3 etapy, tj.:

1. lata 2008–2012,
2. lata 2013–2022,
3. lata 2023–2032.

Podział ten jest zbieżny z harmonogramem *Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski* i *Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Województwa Mazowieckiego*. Zdecydowano o przyjęciu analogicznych etapów realizacji zadania w kontekście możliwości monitorowania jego realizacji w porównaniu z programami nadrzędnymi.

Tabela nr 12
Harmonogram realizacji *Planu* w podziale na 3 etapy

Lp.	Zadania	etap I	etap II	etap III
		2008-2012	2013-2022	2023-2032
1	Przeprowadzenie inwentaryzacji			
2	Opracowanie *Planu usuwania wyrobów zawierających azbest*			
3	Opracowanie bazy danych wyrobów zawierających azbest			
4	Cykliczna aktualizacja bazy danych			
5	Akcje informacyjno-edukacyjne wśród mieszkańców			
6	Zapewnienie środków finansowych na realizację *Planu*			
7	Bezpieczne usunięcie zinwentaryzowanych płyt azb.-cem.	15%	45%	40%
8	Monitorowanie procesu usuwania wyrobów azbestowych			
9	Aktualizacja *Planu*			

Inwentaryzacja (zadanie nr 1), Plan usuwania wyrobów zawierających azbest (zadanie nr 2) oraz opracowanie bazy danych wyrobów zawierających azbest (zadanie nr 3) zostały wykonane w roku 2008, co umożliwiło rozpoczęcie monitorowania procesu usuwania wyrobów azbestowych (zadanie nr 8).

Każdemu zadaniu w każdym z etapów wdrażania *Planu* została przypisana jednostka odpowiedzialna za realizację zadania.

Tabela nr 13
Odpowiedzialność za realizację *Planu*

Lp.	Zadania	Jednostka odpowiedzialna
1	Przeprowadzenie inwentaryzacji	Gmina Błonie
2	Opracowanie *Planu usuwania wyrobów zawierających azbest*	Gmina Błonie
3	Opracowanie bazy danych wyrobów zawierających azbest	Gmina Błonie
4	Cykliczna aktualizacja bazy danych	Gmina Błonie
5	Akcje informacyjno-edukacyjne wśród mieszkańców	Gmina Błonie
6	Zapewnienie środków finansowych na realizację *Planu*	Gmina Błonie
7	Bezpieczne usunięcie zinwentaryzowanych płyt azb.-cem.	Gmina Błonie / Właściciele obiektów
8	Monitorowanie procesu usuwania wyrobów azbestowych	Gmina Błonie
9	Aktualizacja *Planu*	Gmina Błonie

6. Szacunek nakładów finansowych na realizację *Planu*

Do szacunku kosztów usunięcia płyt azbestowo-cementowych z terenu miasta i gminy Błonie przyjęto, że ilość zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest wynosi 187.669 m^2 płyt azbestowo-cementowych, co po przeliczeniu daje 2.440 Mg.

Założono, że średni koszt demontażu, transportu i unieszkodliwienia odpadów zawierających azbest na składowisku wynosi 1.400 zł za 1 Mg. Średni koszt został wyliczony na podstawie informacji uzyskanych od przedsiębiorstw z listy firm uprawnionych do usuwania i unieszkodliwiania azbestu na terenie miasta i gminy Błonie, zamieszczonej w punkcie 4.4 niniejszego dokumentu.

Jako średni koszt zakupu i montażu nowego pokrycia dachowego przyjęto 80 zł za 1 m^2 nowego pokrycia wykonanego z blachodachówki. Dane te zostały pozyskane od producentów i firm dekarskich. W przypadku wykorzystania innych materiałów szacowane koszty mogą ulec zmianie. W szacunkach nie uwzględniono inflacji ze względu na brak realnych prognoz wskaźników inflacyjnych. Otrzymane wyniki zostały przedstawione w tabeli nr 14.

Tabela nr 14

Szacunek nakładów finansowych na usunięcie płyt azbestowo-cementowych z miasta i gminy Błonie (w tys. zł)

lp	wyszczególnienie	jednostka	etap			razem
			I	II	III	
1	ilość płyt azbestowo-cementowych do usunięcia	Mg	366	1 098	976	**2 440**
		m^2	28 150	84 451	75 068	**188 319**
2	koszt demontażu i unieszkodliwienia odpadów azbestowych	tys.zł/Mg	512	1 537	1 366	**3 416**
3	koszt zakupu i montażu nowego pokrycia dachowego	tys.zł/m^2	2 252	6 756	6 005	**15 014**
	razem koszty		**2 764**	**8 293**	**7 372**	**18 430**

Łączny koszt usunięcia płyt azbestowo-cementowych wraz z zakupem i montażem nowych pokryć dachowych z terenu miasta i gminy Błonie wynosi 18,4 mln zł.

Szacowane nakłady finansowe na usunięcie płyt azbestowo-cementowych z budynków, będących własnością gminy Błonie

Niecały 1% spośród zinwentaryzowanych budynków jest własnością gminy Błonie. W tabeli nr 15 zestawiono koszty demontażu i usunięcia płyt azbestowo-cementowych z budynków, będących własnością gminy Błonie.

Tabela nr 15

Szacunek nakładów finansowych na usunięcie płyt azbestowo-cementowych z budynków, będących własnością gminy Błonie (w tys. zł)

lp	wyszczególnienie	Jednostka	etap			razem
			I	II	III	
1	ilość płyt azbestowo-cementowych do usunięcia	Mg	8			**8**
		m^2	650			**650**
2	koszt demontażu i unieszkodliwienia odpadów azbestowych	tys.zł/Mg	12	0	0	**12**
3	koszt zakupu i montażu nowego pokrycia dachowego	tys.zł/m^2	52	0	0	**52**
	razem koszty		**64**	**0**	**0**	**64**

Łączny koszt usunięcia płyt azbestowo-cementowych z budynków, będących

własnością gminy Błonie wraz z zakupem i montażem nowych pokryć dachowych wynosi 64 tys. zł.

6.1. Całkowite koszty realizacji *Planu*

Całkowite koszty realizacji *Planu usuwania wyrobów azbestowych z terenu miasta i Gminy Błonie* obejmują nakłady poniesione na akcje informacyjno-edukacyjne, koszty aktualizacji *Planu*, koszty usunięcia płyt azbestowo-cementowych z pokryć dachowych oraz wykonania nowych pokryć dachowych.

Do szacunków całkowitych kosztów realizacji *Planu* przyjęto, iż Urząd Miasta i Gminy sfinansuje akcje informacyjno-edukacyjne. Zadania polegające na aktualizacji bazy danych, informowaniu o możliwościach pozyskania dofinansowania na bezpieczne usuwanie wyrobów zawierających azbest oraz monitorowanie procesu usuwania wyrobów azbestowych z terenu miasta i gminy będą wykonywane przez podmioty zewnętrzne. Założono ponadto, że w trakcie realizacji *Planu* wykonane zostaną po 2 aktualizacje w II i III etapie realizacji *Planu*. Koszty demontażu i unieszkodliwienia odpadów azbestowych oraz koszty zakupu i montażu nowych pokryć dachowych zostały oszacowane w tabeli nr 14.

Tabela nr 16
Szacunkowe całkowite koszty realizacji *Planu* (w tys. zł)

lp	zadanie	etap			razem
		I	II	III	
1	akcje informacyjno-edukacyjne wśród mieszkańców miasta i gminy Błonie	20	45		**65**
2	cykliczna aktualizacja bazy danych	40	100	100	**240**
3	aktualizacja *Planu*)	-	20	20	**40**
4	koszt demontażu i unieszkodliwienia odpadów azbestowych	512	1 537	1 366	**3 416**
5	koszt zakupu i montażu nowych pokryć dachowych	2 252	6 756	6 005	**15 014**
6	zapewnienie środków finansowych na realizację *Planu*	-	-	-	**0**
7	monitorowanie procesu usuwania wyrobów azbestowych z terenu miasta i gminy Błonie	20	50	50	**120**
	razem koszty	**2 844**	**8 508**	**7 542**	**18 895**

Prognozowane całkowite koszty realizacji *Planu* w latach 2008-2032 wynoszą 18,9 mln zł, z czego ponad 79% wynoszą koszty zakupu i montażu nowych pokryć dachowych. Szacowane koszty demontażu i unieszkodliwienia płyt azbestowo-cementowych wynoszą 3,4 mln zł, co stanowi 18% ogólnych kosztów realizacji *Planu*.

6.2. Źródła finansowania realizacji *Planu*

Możliwymi źródłami finansowania realizacji *Planu* są środki własne gminy Błonie, środki z Gminnego, Powiatowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, środki przewidziane w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Mazowieckiego (działanie 4.2 *Ochrona powierzchni ziemi* czy 5.2 *Rewitalizacja miast*) czy *Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013*, a także kredyty preferencyjne z BOŚ.

Do opracowania prognozowanej struktury finansowania *Planu* przyjęto następujące założenia:

1. Z budżetu miasta finansowane będą akcje informacyjno-edukacyjne, aktualizacja inwentaryzacji oraz monitorowanie realizacji *Planu*.
2. Środki pozyskane z gminnego i powiatowego funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej w każdym roku realizacji *Planu* będą wynosiły po 30 tys. zł.
3. Płyty azbestowo-cementowe z obiektów, będących własnością miasta i gminy Błonie zostaną usunięte i unieszkodliwione z wykorzystaniem środków pozyskanych z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie.
4. Około 10% płyt azbestowo-cementowych przewidzianych do usunięcia w danym roku zostanie usunięta i unieszkodliwiona przez właścicieli obiektów z wykorzystaniem dofinansowania z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie.
5. RPO Województwa Mazowieckiego obowiązuje do 2013 roku, a ze środków wspólnotowych można pozyskać maksymalnie do 85% kosztów kwalifikowanych projektu.
6. Około 10% płyt azbestowo-cementowych przewidzianych do usunięcia w danym roku zostanie usunięta i unieszkodliwiona przez właścicieli obiektów z wykorzystaniem dofinansowania z *Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013*.
7. Około 10% płyt azbestowo-cementowych przewidzianych do usunięcia w danym roku zostanie usunięta i unieszkodliwiona przez właścicieli obiektów z wykorzystaniem dofinansowania z BOŚ.

8. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie w kolejnych latach będzie oferował dofinansowanie zadań, polegających na bezpiecznym usuwaniu azbestu.
9. Oferta BOŚ w kolejnych latach będzie przewidywała kredyty z dopłatami do odsetek z WFOŚiGW, a także kredyty na zakup i montaż urządzeń służących ochronie środowiska, z których można sfinansować zakup i montaż nowego pokrycia dachowego.

Tabela nr 17
Prognozowana struktura finansowania realizacji *Planu* (w tys. zł)

lp	potencjalne źródła finansowania	etap			razem
		I	II	III	
1	budżet miasta	300	750	750	1 800
2	gminny i powiatowy fundusz ochrony środowiska	240	600	600	1 440
3	wojewódzki fundusz ochrony środowiska	62	51	51	164
4	RPO Województwa Mazowieckiego	51	0	0	51
5	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich	238	142	0	380
6	kredyty w BOŚ	276	829	737	1 842
7	środki własne właścicieli obiektów	1 677	6 136	5 404	13 217
	Razem	**2 844**	**8 508**	**7 542**	**18 895**

6.2.1. Alokacja środków finansowych z budżetu miasta

Przewiduje się, iż każdego roku z budżetu miasta i gminy Błonie ok. 75 tys. zł przeznaczone będzie na realizację zadań, wynikających z niniejszego *Planu*.

6.2.2. Możliwości pozyskania środków finansowych na działania związane z usuwaniem azbestu

W wyniku analizy dostępnych instrumentów finansowania ochrony środowiska wybrano instrumenty, które mogą zostać wykorzystane w celu dofinansowania realizacji *Planu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu miasta i gminy Błonie*.

6.2.2.1. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie
ul. J.S. Bacha 2, 02-743 Warszawa
tel. (22) 853-53-21, faks (22) 853-53-02
e-mail: poczta@wfosigw.pl
www.wfosigw.pl

Beneficjentami wsparcia w ramach dofinansowania usuwania azbestu przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie mogą być:

1. osoby prawne,
2. osoby fizyczne,
3. jednostki organizacyjne administracji publicznej nieposiadające osobowości prawnej,
4. związki celowe tych osób.

W ramach zadań związanych z usuwaniem azbestu dofinansowywane są koszty demontażu płyt azbestowych, koszty przewiezienia azbestu z miejsca demontażu do miejsca unieszkodliwienia oraz koszty unieszkodliwiania azbestu. Środki Funduszu nie mogą być przeznaczone na wykonanie nowych pokryć dachowych.

Realizacja zadań polegających na unieszkodliwianiu azbestu może być dofinansowana w wysokości do 100% kosztów kwalifikowanych w formie **dotacji**, a po wyczerpaniu środków na dany rok w formie pożyczki.

Zgodnie z *Regulaminem postępowania w sprawach przyznania środków WFOŚiGW na dofinansowanie działań z zakresu unieszkodliwiania azbestu na terenie województwa mazowieckiego* dofinansowaniem mogą być objęte obiekty, dla których właściciel, zarządca lub użytkownik sporządził i złożył wojewodzie lub odpowiednio wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta „Informację o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystania" (załącznik nr 2). Ponadto Wnioskodawca ubiegający się o dofinansowanie (dysponujący obiektem na cele budowlane) zobowiązany jest uzyskać od właściwych organów administracji architektoniczno-budowlanej prawomocne decyzje administracyjne związane z zakresem wykonywanych prac oraz do przedłożenia „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest" wykonanej zgodnie ze wzorem zawartym w załączniku nr 4.

Prace związane z usuwaniem i unieszkodliwianiem azbestu muszą być

wykonywane przez firmę posiadającą stosowne zezwolenia na wytwarzanie, transport i unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest, a wykonawca zadania powinien zostać wybrany zgodnie z *ustawą Prawo zamówień publicznych*.

Wypłata środków odbywa się w ramach umów cywilnoprawnych, po złożeniu przez Wnioskodawcę faktury oraz protokołu potwierdzającego wykonanie zadania wraz z oświadczeniem wykonawcy o prawidłowym wykonaniu prac oraz o oczyszczeniu terenu z pyłu azbestowego, z zachowaniem właściwych przepisów technicznych i sanitarnych.

Osoby prawne oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą mogą składać wnioski indywidualne o przyznanie dofinansowania na aktualnie obowiązującym formularzu wniosku. Karta Informacyjna Zadania, wzór wniosku oraz aktualnie obowiązujący wykaz załączników można uzyskać w Biurze Funduszu oraz na stronie internetowej Funduszu. Osoby fizyczne (w tym wspólnoty mieszkaniowe) nieprowadzące działalności gospodarczej składają wnioski o dofinansowanie za pośrednictwem gminy.

Wnioski należy składać w Biurze Funduszu w Warszawie. Kompletne wnioski o dofinansowanie będą rozpatrywane według kolejności złożenia do czasu wyczerpania środków wydzielonych w planie finansowym na ochronę ziemi na dany rok.

6.2.2.2. Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego

Instytucja Zarządzająca RPO Województwa Mazowieckiego na lata 2007-2013
Zarząd Województwa Mazowieckiego poprzez
Mazowiecką Jednostkę Wdrażania Programów Unijnych
Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie
ul. Jagiellońska 74, 03-301 Warszawa
tel. (022) 295-20-00, faks (022) 295-20-01
www.mazovia.pl
e-mail: punkt_kontaktowy@mazowia.eu

W RPO Województwa Mazowieckiego istnieje możliwość dofinansowania inwestycji związanych z bezpiecznym usuwaniem azbestu w ramach 2 działań:

1. działanie 4.2 *Ochrona powierzchni ziemi*,
2. działanie 5.2 *Rewitalizacja miast*.

Działanie 4.2 Ochrona powierzchni ziemi

Beneficjentami w ramach Działania 4.2 *Ochrona powierzchni ziemi* mogą być m.in. jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia oraz jednostki organizacyjne *jst* posiadające osobowość prawną.

W ramach działania 4.2 *Ochrona powierzchni ziemi* przewidziane jest wsparcie przedsięwzięć mających na celu kompleksowe oczyszczenie terenu z odpadów zawierających azbest, a także usuwanie azbestu z budynków administracji publicznej wraz z zapewnieniem bezpiecznego unieszkodliwienia odpadów azbestowych oraz budowa składowisk odpadów niebezpiecznych.

W ramach RPO Województwa Mazowieckiego możliwą formą wsparcia jest pomoc bezzwrotna (dotacja), która beneficjentowi przekazywana będzie w formie zaliczek lub refundacji wydatków.

W ramach działania 4.2 *Ochrona powierzchni ziemi* wspierane będą przedsięwzięcia zapisane w *Wojewódzkim planie gospodarki odpadami dla Mazowsza na lata 2007-2011* z uwzględnieniem lat 2012-2015, obsługujące do 150 tys. mieszkańców, nieobjęte zakresem pomocy Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (PROW).

Maksymalny udział środków wspólnotowych w wydatkach kwalifikowalnych na poziomie projektu wynosi 85%, z uwzględnieniem przepisów dotyczących pomocy publicznej. Minimalny wkład własny Beneficjenta wynosi:

- 3% - dla jednostek samorządu terytorialnego i ich jednostek organizacyjnych, gdy nie występuje pomoc publiczna,
- 15% - dla pozostałych beneficjentów, gdy nie występuje pomoc publiczna,
- 40% - w przypadku udzielenia pomocy de minimis.

Termin kwalifikowalności wydatków rozpoczął się 1 stycznia 2007 r., a w przypadku występowania pomocy publicznej termin rozpoczęcia kwalifikowalności powinien być zgodny z obowiązującymi w tym zakresie zasadami.

Projekty, które mogą być przyjęte do wsparcia w ramach działania 4.2 *Ochrona powierzchni ziemi*, będą wybierane w trybie konkursowym ze wstępną kwalifikacją projektów (preselekcją), składającą się z dwóch zasadniczych faz:

1. wstępnej kwalifikacji projektów (preselekcji), polegającej na ocenie wniosków sporządzonych w uproszczonej formie kart projektów, z minimalną liczbą załączników,

2. oceny projektów zaproszonych do dalszej części konkursu po fazie wstępnej kwalifikacji projektów, bazującej na pełnej dokumentacji aplikacyjnej.

Nabory projektów prowadzone są w formule konkursów zamkniętych.

W ramach działania 4.2 *Ochrona powierzchni ziemi* w 2008 r. przewidziano 1 konkurs dotyczący wykorzystania alokacji przypadającej w ramach przedmiotowego działania na 2008 r. (8,8 mln €). Wnioski o dofinansowanie realizacji projektu powinny być składane w siedzibie Mazowieckiej Jednostki Wdrażania Programów Unijnych. Instytucja Zarządzająca nie określiła terminów konkursów na lata kolejne.

Działanie 5.2 Rewitalizacja miast

Beneficjentami w ramach działania 5.2 *Rewitalizacja miast* mogą być m.in.

1. jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
2. jednostki organizacyjne *jst* posiadające osobowość prawną,
3. spółki z większościowym udziałem *jst*,
4. instytucje kultury, szkoły wyższe, organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,
5. spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, TBS,
6. jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną,
7. organy administracji rządowej,
8. podmioty działające w oparciu o *ustawę o partnerstwie publiczno-prywatnym*.

W ramach działania 5.2 *Rewitalizacja miast* przewidziane jest wsparcie przedsięwzięć, realizowanych w ramach zintegrowanych projektów odnowy obszarów miejskich, w których jako element projektu traktowana jest wymiana elementów zawierających azbest.

W ramach RPO Województwa Mazowieckiego możliwą formą wsparcia jest pomoc bezzwrotna (dotacja), która beneficjentowi przekazywana będzie w formie zaliczek lub refundacji wydatków.

Projekty realizowane w ramach rewitalizacji miast muszą być zlokalizowane na obszarach problemowych wyznaczonych w Lokalnych Programach Rewitalizacji, które są opracowywane i zatwierdzane przez lokalny samorząd.

Maksymalny udział środków wspólnotowych w wydatkach kwalifikowalnych na poziomie projektu wynosi 85%, z uwzględnieniem przepisów dotyczących pomocy

publicznej. Minimalny wkład własny Beneficjenta wynosi:

- 3% - dla jednostek samorządu terytorialnego i ich jednostek organizacyjnych, gdy nie występuje pomoc publiczna,
- 15% - dla pozostałych beneficjentów, gdy nie występuje pomoc publiczna,
- 40% - w przypadku udzielenia pomocy de minimis.

Termin kwalifikowalności wydatków rozpoczął się 1 stycznia 2007 r., a w przypadku występowania pomocy publicznej – termin ten powinien być zgodny z obowiązującymi w tym zakresie zasadami.

Projekty, które mogą być przyjęte do wsparcia w ramach działania 5.2 *Rewitalizacja miast*, będą wybierane w trybie konkursowym ze wstępną kwalifikacją projektów (preselekcją) lub w trybie indywidualnym. Nabory projektów prowadzone są w formule konkursów zamkniętych.

6.2.2.3. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Warszawie
Al. Jana Pawła II 70, 00-175 Warszawa
tel. 0 800 38 00 84, faks 022 318-53-30
www.arimr.gov.pl
e-mail: info@arimr.gov.pl

W Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (PROW) istnieje możliwość sfinansowania inwestycji związanych z bezpiecznym usuwaniem azbestu w I osi priorytetowej w ramach działania 1.2.1 *Modernizacja gospodarstw rolnych*.

Beneficjentami w ramach działania 1.2.1 *Modernizacja gospodarstw rolnych* mogą być:

1. osoby fizyczne, które nie osiągnęły wieku emerytalnego,
2. osoby prawne,
3. spółki osobowe, prowadzące działalność rolniczą w zakresie produkcji roślinnej lub zwierzęcej.

W ramach działania *Modernizacja gospodarstw rolnych* wspierane są inwestycje materialne i niematerialne służące modernizacji produkcji rolnej, w szczególności:

1. inwestycje materialne:
   a) budowa lub remont połączony z modernizacją budynków lub budowli,
   b) zakup lub instalacja maszyn, urządzeń, w tym sprzętu komputerowego,

c) zakładanie, modernizacja sadów lub plantacji wieloletnich,
d) zakup, instalacja lub budowa elementów infrastruktury technicznej wpływających bezpośrednio na warunki prowadzenia działalności rolniczej, przygotowania do sprzedaży lub sprzedaży bezpośredniej.

2. inwestycje niematerialne:
   a) zakup patentów, licencji, w tym licencji na oprogramowanie,
   b) usługi związane z przygotowaniem dokumentacji technicznej lub ekonomicznej dotyczącej projektu oraz nadzorem technicznym, związane bezpośrednio z realizacją projektu.

W ramach działania 1.2.1 *Modernizacja gospodarstw rolnych* możliwe jest sfinansowanie inwestycji polegającej na bezpiecznym usunięciu azbestu tylko jako elementu projektu, polegającego na budowie, przebudowie, remoncie połączonym z modernizacją budynków lub budowli wykorzystywanych do produkcji rolnej oraz do przechowywania, magazynowania, przygotowywania do sprzedaży lub sprzedaży bezpośredniej produktów rolnych wraz z zakupem, montażem instalacji technicznej, wyposażenia. Koszty kwalifikowane stanowią koszty rozbiórki i utylizacji materiałów szkodliwych pochodzących z rozbiórki pod warunkiem, że rozbiórka jest niezbędna w celu realizacji operacji, a także koszty materiałów zastępujących materiały szkodliwe (w tym azbest).

W ramach PROW możliwą formą wsparcia jest pomoc bezzwrotna (dotacja), która beneficjentowi przekazywana będzie w formie refundacji części wydatków kwalifikowanych operacji (części poniesionych kosztów realizacji inwestycji).

Maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi i na jedno gospodarstwo rolne w ramach działania w okresie realizacji PROW nie może przekroczyć 300 tys. zł (76.848,2 €). Do realizacji mogą być przyjęte operacje, których wysokość kosztów kwalifikowanych będzie wynosiła powyżej 20 tys. zł. Poziom pomocy wynosi maksymalnie:

- 40% kosztów inwestycji kwalifikującej się do objęcia pomocą,
- 50% kosztów inwestycji kwalifikującej się do objęcia pomocą, realizowanej przez osobę fizyczną, która w dniu złożenia wniosku o pomoc nie ukończyła 40 roku życia,
- 50% kosztów inwestycji kwalifikującej się do objęcia pomocą, realizowanej na obszarach górskich, innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania, obszarach rolnych objętych siecią NATURA 2000 lub obszarach,

na których obowiązują ograniczenia w związku z wdrażaniem Ramowej Dyrektywy Wodnej,
- 60% kosztów inwestycji kwalifikującej się do objęcia pomocą, realizowanej przez osobę fizyczną, która w dniu złożenia wniosku o pomoc nie ukończyła 40 roku życia, na obszarach górskich, innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania, obszarach rolnych objętych siecią NATURA 2000 lub obszarach, na których obowiązują ograniczenia w związku z wdrażaniem Ramowej Dyrektywy Wodnej,
- 75% kosztów inwestycji kwalifikującej się do objęcia pomocą, realizowanej w związku z wprowadzeniem w życie Dyrektywy Azotanowej – dotyczy umów zawartych do dnia 30 kwietnia 2008 r.

Pomoc przyznawana jest na inwestycję, która spełnia wymagania określone przepisami prawa, jest uzasadniona pod względem wysokości kosztów, nie ma charakteru inwestycji odtworzeniowej oraz przyczyni się do poprawy ogólnych wyników gospodarstwa, w tym w szczególności:

a) wzrostu wartości dodanej brutto w gospodarstwie (GVA),
b) poprawy jakości produkcji lub zwiększenia wartości dodanej produktu w wyniku racjonalizacji technologii produkcji lub wprowadzenia innowacji, zmiany profilu lub skali produkcji, lub
c) poprawy sytuacji w gospodarstwie w zakresie ochrony środowiska, lub
d) poprawy sytuacji w gospodarstwie w zakresie warunków utrzymania zwierząt, lub
e) poprawy sytuacji w gospodarstwie w zakresie higieny i bezpieczeństwa produkcji, lub
f) poprawy sytuacji w gospodarstwie w zakresie infrastruktury drogowej.

Gospodarstwo, którego dotyczy inwestycja, musi być żywotne pod względem ekonomicznym (wielkość ekonomiczna gospodarstwa wynosi co najmniej równowartość 4 ESU) i prowadzone przez osobę posiadającą odpowiednie kwalifikacje zawodowe.

Prezes Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa podaje do publicznej wiadomości, na stronie internetowej Agencji oraz w co najmniej jednym dzienniku o zasięgu ogólnokrajowym, informację o możliwości składania w danym roku wniosków o przyznanie pomocy. Wniosek można składać po upływie 14 dni od tego dnia. Prezes ARiMR podaje do publicznej wiadomości (nie rzadziej niż co 14 dni) informację o liczbie wniosków o przyznanie pomocy złożonych w danym roku realizacji Programu i zapotrzebowaniu na środki wynikające z tych wniosków, z podziałem na województwa. Termin składania wniosków w danym roku upływa z końcem dnia roboczego następującego po dniu podania do publicznej wiadomości informacji określającej, że

zapotrzebowanie na środki osiągnęło co najmniej 120% dostępnych w danym roku w danym województwie (lecz nie później niż 31 grudnia danego roku). Wniosek o przyznanie pomocy składa się osobiście, lub za pośrednictwem osoby upoważnionej, bezpośrednio w oddziale Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

6.2.2.4. Bank Ochrony Środowiska S.A.

I Oddział BOŚ S.A. w Warszawie
02-665 Warszawa, Al. Wilanowska 372
tel. (0-22) 336-01-13, faks (0-22) 647-04-47
e-mail: warszawa1@bosbank.pl

II Oddział BOŚ S.A. w Warszawie
00-958 Warszawa, Al. Solidarności 104
tel. (0-22) 532-71-00, faks (0-22) 632-52-49
e-mail: warszawa2@bosbank.pl

III Oddział BOŚ S.A. w Warszawie
00-950 Warszawa, Al. Jana Pawła II 12
tel. (0-22) 850-87-18, faks (0-22) 850-88-98
e-mail: warszawa3@bosbank.pl

Kredyty preferencyjne z dopłatami do oprocentowania Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie są przeznaczone dla:

1. klientów indywidualnych,
2. klientów korporacyjnych,
3. jednostek samorządu terytorialnego.

Umowa pomiędzy BOŚ a Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej obowiązuje do 31.12.2008 r. Na dzień przygotowania niniejszego dokumentu nie ma decyzji, co do formy i zakresu wsparcia na lata kolejne. Przedmiotem kredytowania objęte są działania, polegające na usuwaniu (demontażu i transporcie) i unieszkodliwianiu azbestu.

Ponadto Bank Ochrony Środowiska S.A. oferuje kredyty z linii kredytowej **KfW5** (Kreditanstalt für Wiederaufbau), w ramach której finansowane są przedsięwzięcia polegające na unieszkodliwianiu wyrobów zawierających azbest.

Podmiotami uprawnionymi do ubiegania się o kredyt są małe i średnie przedsiębiorstwa (MSP), które nie korzystały do tej pory z finansowania w ramach programu SME Finance Facility (KfW2 i KfW4):

1. zatrudniające do 250 pracowników,
2. o rocznych obrotach do 40 mln EUR lub sumie bilansowej do 27 mln EUR,
3. spełniające warunek niezależności UE (nie więcej niż 25% udziałów należy do firmy nie będącej MSP zgodnie z definicją Unii Europejskiej).

W ramach linii KfW5 przedmiotem kredytowania objęte jest unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest, w tym w szczególności:

1. budowa wodociągów w technologii rur bezazbestowych w miejsce wodociągów z rur azbestowych (zakup i instalacja nowych rur wodociągowych),
2. wymiana lub zabezpieczenie powierzchni dachowych lub elewacyjnych z płyt azbestowych.

Podstawą udzielenia każdego rodzaju kredytu jest posiadanie przez wnioskodawcę zdolności do zaciągnięcia kredytu i ustanowienie odpowiednich form zabezpieczenia spłaty kredytu.

Kolejną formą finansowania inwestycji przez BOŚ S.A. jest **kredyt na zakup i montaż urządzeń służących ochronie środowiska** w ramach porozumienia ze sprzedawcami i dystrybutorami wyrobów służących ochronie środowiska. Klient, ubiegający się o kredyt w ramach porozumienia z dystrybutorem, do usuwania azbestu i montażu nowego pokrycia dachowego powinien wybrać firmę z którą Bank ma podpisane porozumienie o współpracy.

Podmiotami uprawnionymi do ubiegania się o kredyt są osoby fizyczne, przedsiębiorcy oraz jednostki samorządu terytorialnego. Przedmiotem kredytowania objęte są następujące koszty: demontaż, transport, unieszkodliwienie azbestu oraz zakup i położenie nowego pokrycia dachowego.

7. Monitoring procesu realizacji *Planu*

Monitoring realizacji *Planu* pozwoli na bieżącą analizę oraz kontrolę zgodności założonego harmonogramu realizacji z faktycznymi działaniami podejmowanymi przez właścicieli poszczególnych obiektów. Kontrolowanie zmian w skali miasta i gminy w odniesieniu do poszczególnych budynków pozwoli na zaplanowanie i weryfikację działań

związanych z terminami usuwania azbestu.

W przypadku braku informacji od właścicieli/zarządców budynków koniecznym jest przeprowadzenie aktualizacji inwentaryzacji w terenie. Działania te pozwolą na efektywny monitoring procesu usuwania azbestu w odniesieniu do konkretnych obiektów.

W celu efektywnego monitorowania przyjęto wskaźniki, służące ocenie wdrażania *Planu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu miasta i gminy Błonie*.

Tabela nr 18
Wskaźniki oceny wdrażania *Planu*

lp	wskaźniki oceny	jednostka
1	Ilość wyrobów zawierających azbest na 1 km^2 powierzchni miasta	Mg/km^2
2	Ilość unieszkodliwionych odpadów niebezpiecznych zawierających azbest	Mg/rok
3	Nakłady poniesione na usunięcie odpadów zawierających azbest	zł/rok
4	Ilość „dzikich wysypisk” z odpadami azbestowymi	szt.

Na podstawie bazy danych o lokalizacji i powierzchni pokryć dachowych wykonanych z płyt azbestowo-cementowych oraz proponowanych powyżej wskaźników oceny wdrażania *Planu*, możliwe będzie monitorowanie *Planu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu miasta i gminy Błonie,* jak również realizacja zadań określonych w *Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski*.

Wskaźnik ilości wyrobów zawierających azbest na 1 km^2 powierzchni miasta i gminy powinien ulegać zmniejszeniu w każdym roku realizacji *Planu*, począwszy od wartości bazowej wynoszącej w 2008 r. 25,8 Mg/km^2.

Wskaźnik ilości unieszkodliwionych odpadów niebezpiecznych zawierających azbest w [Mg/rok], przy założeniu równomierności rozłożenia procesu w każdym roku realizacji poszczególnych etapów *Planu*, powinien wynosić odpowiednio:

1. etap I – 92 Mg/rok,
2. etap II – 110 Mg/rok,
3. etap III – 98 Mg/rok.

Nakłady finansowe ponoszone na usunięcie odpadów zawierających azbest, przy założeniu równomierności rozłożenia procesu w czasie, powinny wynosić odpowiednio:

1. etap I – 128 tys. zł/rok,

2. etap II – 154 tys. zł/rok,
3. etap III – 137 tys. zł/rok.

Wskaźnik ilości „dzikich wysypisk" z odpadami azbestowymi na terenie miasta i gminy w roku bazowym wynosi 0. Jest to szczególnie wrażliwy wskaźnik w monitorowaniu bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest. Należy zwrócić szczególną uwagę, m.in. poprzez akcje informacyjno-edukacyjne, aby po zdemontowaniu wyroby azbestowe trafiły na uprawnione składowisko.

Zgodnie z *Programem usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski* przyjętym przez Radę Ministrów RP 14 maja 2002 r. do zadań zarządu gminy należy:

1. uwzględnianie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest w gminnych planach gospodarki odpadami,
2. współpraca z lokalnymi mediami celem rozpowszechniania informacji dotyczących, zagrożeń powodowanych przez azbest oraz wyroby z azbestem,
3. przygotowywanie wykazów obiektów zawierających azbest oraz rejonów występującego narażenia na ekspozycję azbestu,
4. przygotowywanie rocznych sprawozdań finansowych z realizacji zadań *Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski*.

Do zadań rady gminy należy przyjmowanie rocznych sprawozdań finansowych zarządu gminy z realizacji zadań *Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski*.

8. Podsumowanie

Głównym celem opracowania *Planu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu miasta i gminy Błonie* jest zaplanowanie usunięcia wyrobów azbestowych z terenu miasta i gminy oraz ich bezpieczne unieszkodliwienie.

W trakcie inwentaryzacji pokryć dachowych wykonanych z płyt azbestowo-cementowych w gminie Błonie pozyskano informacje o ilości i stanie wyrobów zawierających azbest zlokalizowanych w mieście i gminie. Na podstawie uzyskanych wyników inwentaryzacji stwierdzić można, iż na terenie gminy Błonie znajduje się 188.319 m^2 płyt azbestowo-cementowych, co po przeliczeniu daje 2.440 Mg.

Odpady azbestowe z terenu gminy mogą być przyjmowane na nowym składowisku w Rachocinie, będącym własnością Urzędu Miejskiego w Sierpcu, a zarządzanym przez Zakład Gospodarki Mieszkaniowej w Sierpcu, a także na pozostałych składowiskach w Polsce.

Proces usuwania wyrobów zawierających azbest powinien być zakończony do końca 2032 roku. Przyjęto harmonogram zgodny z *Programem usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski*.

Na podstawie wyników inwentaryzacji płyt azbestowo-cementowych wykorzystywanych w budownictwie przyjęto, iż w etapie I w latach 2008-2012 powinno zostać unieszkodliwione 28.150 m^2 (366 Mg) odpadów azbestowych, w etapie II w latach 2013-2022 – 84.451 m^2 (1.098 Mg), w etapie III w latach 2023-2032 – 75.068 m^2 (976 Mg).

Szacunkowe koszty usunięcia wyrobów zawierających azbest (łącznie z zakupem i montażem nowych pokryć dachowych) wynoszą ok. 18,9 mln zł, w tym w pierwszym okresie, tj. do 2012 roku - ok. 2 844 tys. zł. Należy podkreślić, iż koszty zakupu i montażu nowych pokryć dachowych stanowią ponad 79% kosztów realizacji *Planu*. Przewiduje się, że koszty te będą pokrywane głównie przez właścicieli obiektów. Możliwe jest również wykorzystanie źródeł zewnętrznych finansowania części działań, polegających na bezpiecznym usuwaniu wyrobów azbestowych, tj. środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie czy Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego w ramach działań 4.2 *Gospodarka odpadami* lub 5.2 *Rewitalizacja miast*, a także środków przewidzianych w *Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013*.

Monitoring *Planu* powinien być prowadzony w odniesieniu do poszczególnych budynków, co pozwoli na zaplanowanie i weryfikację działań związanych z terminami usuwania azbestu.

9. Bibliografia

1. „Azbest. Ekspozycja zawodowa i środowiskowa.", pod red. Neonili Szeszeni-Dąbrowskiej, Łódź, 2004,
2. „Bezpieczne postępowania z azbestem i materiałami zawierającymi azbest" pod red. Jerzego Dyczka, Materiały specjalistycznego kursu szkoleniowego, AGH, Kraków, 26-27.06.2003,
3. „Zbiór przepisów i procedur dotyczących bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest", Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, 2001,
4. Plan Gospodarki Odpadami dla powiatu Warszawskiego Zachodniego na lata 2008-2011 z uwzględnieniem perspektywy lat 2012-2015, Ożarów Mazowiecki, 2008,
5. Bank Danych Regionalnych, www.stat.gov.pl
6. Oświadczenie rządowe z dnia 23 marca 2007 r. w sprawie wejścia w życie zmian do załączników A i B Umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR), sporządzonej w Genewie dnia 30 września 1957 r., Dz.U. nr 99, poz. 667,
7. Program Ochrony Środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami Gminy Błonie, 2005
8. Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski, maj 2002,
9. Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Województwa Mazowieckiego, Warszawa, lipiec 2007
10. Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2007-2013 oraz Uszczegółowienie RPO, Warszawa, 2008,
11. Regulamin postępowania w sprawach przyznania środków WFOŚiGW na dofinansowanie działań z zakresu unieszkodliwiania azbestu na terenie województwa mazowieckiego, Warszawa, 2008,
12. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów, Dz.U. nr 216, poz. 1824,
13. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest, Dz.U. nr 192, poz. 1876,
14. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest, Dz.U. nr 71, poz. 649,
15. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy, Dz.U. nr 217, poz. 1833,

16. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 grudnia 2001 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów, Dz.U. nr 152, poz. 1736,
17. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 marca 2003 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów, Dz.U. nr 61, poz. 549,
18. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów, Dz.U. nr 112, poz. 1206,
19. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2002 r. w sprawie sposobu przedkładania wojewodzie informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska, Dz.U. nr 175, poz. 1439,
20. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 czerwca 2007 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie opłat za korzystanie ze środowiska, Dz.U. nr 106, poz. 723,
21. Strategia rozwoju Miasta i Gminy Błonie do 2020 roku, Błonie, 2004,
22. Strona internetowa Banku Ochrony Środowiska S.A. www.bosbank.pl
23. Strona internetowa Miasta i Gminy Błonie www.blonie.pl
24. Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, Dz.U. z 2004 r. nr 3, poz. 20 z późn. zm.,
25. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach, Dz.U. z 2007 r. nr 39 poz. 251 z późn. zm,
26. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, Dz.U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150, z późn. zm.
27. Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy - Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw, Dz.U. nr 100, poz. 1085 z późn. zm.,
28. Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych, Dz.U. nr 199, poz. 1671 z późn. zm.

10. Zestawienie załączników

lp	Tytuł	str.
1	Wzór oznakowania instalacji, urządzeń lub pomieszczeń zawierających azbest lub wyrobu zawierające azbest …….……..	53
2	Wzór informacji o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania …..….	54
3	Wzór informacji o wyrobach zawierających azbest, których wykorzystywanie zostało zakończone ……..	55
4	Wzór oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest ……	56
5	Wzór informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania azbestu, PCB oraz innych substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska …….....	58
6	Karta ewidencji odpadu ….…….	59
7	Formularz karty przekazania odpadu …….....	60
8	Procedury dotyczące obowiązków i postępowania właścicieli i zarządców przy użytkowaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest z obiektów lub terenów…….	61
9	Szczegółowe zestawienie wyników inwentaryzacji ……...	65
10	Wykaz składowisk przyjmujących odpady zawierające azbest ……	

Załącznik nr 1

Wzór oznakowania instalacji, urządzeń lub pomieszczeń zawierających azbest lub wyrobu zawierające azbest

Pomieszczenie zawiera azbest*

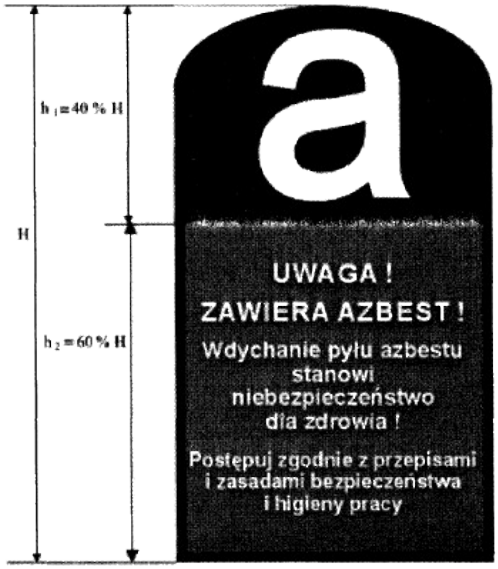

* tylko w przypadku oznakowania pomieszczenia w związku z brakiem możliwości trwałego umieszczenia oznakowania na instalacji

Wszystkie wyroby zawierające azbest lub ich opakowania powinny być oznakowane w następujący sposób:

a) oznakowanie zgodne z podanym wzorem powinno posiadać wymiary: co najmniej 5 cm wysokości (H) i 2,5 cm szerokości,
b) oznakowanie powinno składać się z dwóch części:
   - części górnej (h_1 = 40 % H) zawierającej literę "a" w białym kolorze na czarnym tle,
   - części dolnej (h_2 = 60 % H) zawierającej standardowy napis w białym lub czarnym kolorze na czerwonym tle; napis powinien być wyraźnie czytelny,
c) jeśli wyrób zawiera krokidolit, standardowo stosowany zwrot „zawiera azbest” powinien być zastąpiony zwrotem „zawiera krokidolit/azbest niebieski”.

Załącznik nr 2
Wzór informacji o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania

INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST[1)] I MIEJSCU ICH WYKORZYSTYWANIA

Miejsce, adres
.....
.....

Właściciel/zarządca/użytkownik[*)]:
osoba prawna - nazwa, adres .....
.....
osoba fizyczna - imię, nazwisko i adres .....
.....

Tytuł własności .....
.....

Nazwa, rodzaj wyrobu[2)] .....
.....

Ilość (m^2, tony)[3)] .....

Przydatność do dalszej eksploatacji[4)] .....

Przewidywany termin usunięcia wyrobu:
okresowej wymiany z tytułu zużycia wyrobu[5)] .....
całkowitego usunięcia niebezpiecznych materiałów i substancji .....
.....

Inne istotne informacje o wyrobach[6)]
.....

.....
(podpis)

Data .....

Objaśnienia:
*) Niepotrzebne skreślić.
1) Za wyrób zawierający azbest uważa się każdy wyrób o stężeniu równym lub wyższym od 0,1 % azbestu.
2) Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:
   płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
   płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
   rury i złącza azbestowo-cementowe,
   izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
   wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
   przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
   szczeliwa azbestowe,
   taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
   wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
   papier, tektura,
   inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura.
3) Podać podstawę zapisu (np. dokumentacja techniczna, pomiar z natury).
4) Według "Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest" - załącznik nr 1 do rozporządzenia ministra właściwego do spraw gospodarki w sprawie sposobów bezpiecznego użytkowania oraz warunków usuwania wyrobów zawierających azbest.
5) Na postawie corocznego rozporządzenia ministra właściwego do spraw gospodarki w sprawie dopuszczenia wyrobów zawierających azbest do produkcji lub do wprowadzenia na polski obszar celny.
Np. informacja o oznaczeniu na planie sytuacyjnym terenu instalacji lub urządzenia zawierającego azbest.

Załącznik nr 3

Wzór informacji o wyrobach zawierających azbest, których wykorzystywanie zostało zakończone

INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST[1)], KTÓRYCH WYKORZYSTYWANIE ZOSTAŁO ZAKOŃCZONE

1. Miejsce, adres .....
.....

2. Właściciel/zarządca[*)]:

   a) osoba prawna - nazwa, adres, ...
   .....

   b) osoba fizyczna - imię, nazwisko i adres .....
   .....

3. Tytuł własności .....
   .....

4. Nazwa, rodzaj wyrobu[2)] .....
   .....

5. Ilość (m^2, tony)[3)] .....

6. Rok zaprzestania wykorzystywania wyrobów .....

7. Planowane usunięcia wyrobów: .....

   a) sposób .....

   b) przez kogo .....

   c) termin .....

8. Inne istotne informacje[4)] .....
   .....

…….....
(podpis)

Data .....

Objaśnienia:
[*)] Niepotrzebne skreślić.
[1)] Za wyrób zawierający azbest uważa się każdy wyrób o stężeniu równym lub wyższym od 0,1 % azbestu.
[2)] Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:
- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
- rury i złącza azbestowo-cementowe,
- izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
- wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
- przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
- szczeliwa azbestowe,
- taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
- wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
- papier, tektura,
- inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione.

[3)] Podać podstawę zapisu (np. dokumentacja techniczna, spis z natury).
[4)] Np. informacja o oznaczeniu na planie sytuacyjnym.

Załącznik nr 4
Wzór oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest

OCENA
stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest

Miejsce / obiekt / urządzenie budowlane / instalacja przemysłowa:
.....

Adres miejsca/ obiektu/ urządzenia budowlanego/ instalacji przemysłowej:
.....

Pomieszczenie: .....

Rodzaj / nazwa wyrobu [1)] .....

Ilość wyrobów (m^2, tony) [2)] .....

Grupa / Nr	Wyrób – rodzaj	Ocena	Przyjęta punktacja
I.	**Sposób zastosowania azbestu**		
1.	Powierzchnia pokryta masą natryskową z azbestem (torkret)		30
2.	Tynk zawierający azbest		30
3.	Lekkie płyty izolacyjne z azbestem (ciężar obj. < 1.000 kg/m^3)		25
4.	Pozostałe wyroby z azbestem		10
II.	**Rodzaj azbestu**		
5.	Azbest chryzotylowy		5
6.	Inny azbest (np. krokidolit)		15
III.	**Struktura powierzchni wyrobu z azbestem**		
7.	Rozluźniona (naruszona) struktura włókien		30
8.	Mocna struktura włókien, lecz bez albo z niewystarczającą powłoką farby zewnętrznej		10
9.	Pomalowana i nieuszkodzona powłoka zewnętrzna		0
IV.	**Stan zewnętrzny wyrobu z azbestem**		
10.	Duże uszkodzenia		30 [3)]
11.	Małe uszkodzenia		10 [4)]
12.	Brak		0
V.	**Możliwość uszkodzenia powierzchni wyrobu z azbestem**		
13.	Wyrób jest przedmiotem jakichś prac		15
14.	Wyrób przez bezpośrednią dostępność narażony na uszkodzenia (do wysokości 2 m)		10
15.	Wyrób narażony na uszkodzenia mechaniczne		10
16.	Wyrób narażony na wstrząsy i drgania		10
17.	Wyrób narażony na działanie czynników atmosferycznych (na zewnątrz obiektu)		10
18.	Wyrób znajduje się w zasięgu silnych ruchów powietrza		10
19.	Wyrób nie jest narażony na wpływy zewnętrzne		0
VI.	**Wykorzystanie pomieszczenia**		
20.	Regularnie przez dzieci, młodzież lub sportowców		35
21.	Trwałe lub częste przebywanie w pomieszczeniach innych osób		30
22.	Czasowo wykorzystywane pomieszczenie		20
23.	Rzadko wykorzystywane pomieszczenie		10
VII.	**Usytuowanie wyrobu**		

24.	Bezpośrednio w pomieszczeniu		30
25.	Za zawieszonym, nieszczelnym sufitem lub innym pokryciem		25
26.	W systemie wywietrzania pomieszczenia (kanały wentylacyjne)		25
27.	Za zawieszonym szczelnym sufitem lub innym pokryciem, ponad pyłoszczelną powierzchnią lub poza szczelnym kanałem wentylacyjnym		10

Suma punktów oceny .....

Stopień pilności I
(wymiana lub naprawa wymagana bezzwłocznie) 65 i więcej punktów

Stopień pilności II
(ponowna ocena wymagana w czasie do 1 roku) powyżej 35 do 60 punktów

Stopień pilności III
(ponowna ocena w terminie do 5 lat) do 35 punktów

UWAGA: podkreślić należy tylko jedną pozycję w grupie, jeśli wystąpi więcej niż jedna, podkreślić należy najwyższą punktację. Zsumować ilość punktów, ustalić ocenę końcową i stopień pilności.

……..……. ……
Oceniający nazwisko i imię Właściciel / Zarządca

……..
Adres

data ……..

1. Według klasyfikacji wyrobów przyjętych w sprawozdaniu rocznym - załącznik nr 2 do rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. Nr 192, poz. 1876).
2. Zgodnie z inwentaryzacją i sprawozdaniem rocznym - § 7 wymienionego w odnośniku 1 rozporządzenia.
3. Duże uszkodzenia - widoczne pęknięcia lub ubytki na powierzchni równej lub większej niż 3% powierzchni wyrobu.
4. Małe uszkodzenia - brak widocznych pęknięć, a ubytki na powierzchni mniejszej niż 3% powierzchni wyrobu.

Załącznik nr 5

Wzór informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania azbestu, PCB oraz innych substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska

Gmina: .....
Powiat: .....
Województwo: .....

Informacje za okres: .....
określające stan na dzień: .....

Dział 1. Informacje dotyczące azbestu

Lp.	Nazwa wyrobu zawierającego azbest [1)]	Miejsce występowania wyrobu zawierającego azbest (adres)	Jednostka miary	Ilość	Uwagi [2)]

Objaśnienia:

[1)] Przy określaniu nazwy wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:
* płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
* płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
* rury i złącza azbestowo-cementowe,
* izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
* wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
* przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
* szczeliwa azbestowe,
* taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
* wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
* papier i tektura,
* inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione.

[2)] Należy wskazać obiekt, w którym znajdują się wyroby zawierające azbest, oraz określić ich stan - stopień uszkodzenia wyrobów zawierających azbest.

Załącznik nr 6
Karta ewidencji odpadu

KARTA EWIDENCJI ODPADU [a]	Nr karty	Rok kalendarzowy
Kod odpadu		
Rodzaj odpadu		
Procentowa zawartość PCB w odpadzie [b]		
Posiadacz odpadów [c]	Adres [d]	
Nr REGON	Telefon/faks	

Działalność w zakresie: [e]

W	**Zb**	**Od**	**Un**
☐	☐	☐	☐

Miesiąc	Masa wytworzonych odpadów [Mg] [f]	Masa przyjętych odpadów [Mg] [f]	Nr karty przekazania odpadu	**Gospodarowanie odpadami**						
				We własnym zakresie				Odpady przekazane innemu posiadaczowi odpadów		Imię i nazwisko osoby sporządzającej
				masa [Mg] [f, g]	metoda odzysku R [h]	metoda unieszkodliwiania D [i]	masa przeznaczonych do ponownego użycia przedmiotów wyposażenia i części [Mg] [j]	masa [Mg] [f]	nr karty przekazania odpadu	

Objaśnienia:

[a] Nie dotyczy komunalnych osadów ściekowych stosowanych w celach, o których mowa w art. 43 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. Nr 62, poz. 628, z późn. zm.), oraz prowadzącego zakład przetwarzania, o którym mowa w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (Dz. U. Nr 180, poz. 1495).
[b] Dotyczy działalności w zakresie unieszkodliwiania PCB.
[c] Imię i nazwisko lub nazwa posiadacza odpadów. W przypadku odpadów komunalnych kartę wypełnia przedsiębiorca, który uzyskał zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie odbierania odpadów od właścicieli nieruchomości, o którym mowa w ustawie z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2005 r. Nr 236, poz. 2008), lub gminna jednostka organizacyjna, o której mowa w ustawie z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach.
[d] Adres zamieszkania lub siedziby posiadacza odpadów.
[e] Zaznaczyć symbolem X właściwy kwadrat: W - wytwarzanie odpadów, Zb - zbieranie odpadów, Od - odzysk odpadów, Un - unieszkodliwianie odpadów.
[f] Podać masę odpadów z dokładnością co najmniej do pierwszego miejsca po przecinku dla odpadów innych niż niebezpieczne; co najmniej do trzeciego miejsca po przecinku dla odpadów niebezpiecznych.
[g] Podać masę odpadów zagospodarowanych we własnym zakresie. W przypadku prowadzącego stację demontażu podać masę odpadów zagospodarowanych we własnym zakresie łącznie z masą przeznaczonych do ponownego użycia przedmiotów wyposażenia i części pochodzących z pojazdów wycofanych z eksploatacji.
[h] Symbole R określają procesy odzysku polegające na wykorzystaniu odpadów w całości lub w części lub prowadzące do odzyskania z odpadów substancji lub materiałów lub energii wraz z ich wykorzystaniem zgodnie z załącznikiem nr 5 do ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach.
[i] Symbole D określają procesy unieszkodliwiania odpadów zgodnie z załącznikiem nr 6 do ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach.
[j] Podać masę przedmiotów wyposażenia i części wymontowanych z pojazdów wycofanych z eksploatacji, przeznaczonych do ponownego użycia, powstałych na skutek przetworzenia w stacji demontażu.

Załącznik nr 7
Formularz karty przekazania odpadu

KARTA PRZEKAZANIA ODPADU	Nr karty [a]	Rok kalendarzowy
Posiadacz odpadów, który przekazuje odpad [b, c]	Prowadzący działalność w zakresie transportu odpadu [b, d]	Posiadacz odpadów, który przejmuje odpad [b]
Adres [e]	Adres [d, e]	Adres [e]
Telefon/faks	Telefon/faks [d]	Telefon/faks
Nr REGON	Nr REGON [d]	Nr REGON
Miejsce przeznaczenia odpadów [f]		
Kod odpadu	Rodzaj odpadu	

Data/miesiąc [g]	**Masa przekazanych odpadów [Mg]** [h]	**Numer rejestracyjny pojazdu, przyczepy lub naczepy** [d, i]

Potwierdzam przekazanie odpadu	Potwierdzam wykonanie usługi transportu odpadu [d]	Potwierdzam przejęcie odpadu
data, pieczęć i podpis	data, pieczęć i podpis	data, pieczęć i podpis

Objaśnienia:
[a] Numer nadawany jest przez posiadacza odpadów, który przekazuje odpad.
[b] Imię i nazwisko lub nazwa podmiotu.
[c] W przypadku odpadów komunalnych kartę wypełnia przedsiębiorca, który uzyskał zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie odbierania odpadów od właścicieli nieruchomości, o którym mowa w ustawie z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2005 r. Nr 236, poz. 2008), lub gminna jednostka organizacyjna, o której mowa w ustawie z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach.
[d] W przypadku gdy odpad jest transportowany kolejno przez dwóch lub więcej prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów, w oznaczonych rubrykach należy podać wymagane dane i podpisy wszystkich prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów z zachowaniem kolejności transportowania odpadu.
[e] Adres zamieszkania lub siedziby podmiotu.
[f] Adres miejsca odbioru odpadu, pod który należy dostarczyć odpad, wskazany przez posiadacza odpadu prowadzącemu działalność w zakresie transportu odpadów.
[g] W przypadku odpadów niebezpiecznych podać datę przekazania odpadu. Karta może być stosowana jako jednorazowa karta przekazania odpadu lub jako zbiorcza karta przekazania odpadu, obejmująca odpad danego rodzaju przekazywany łącznie w czasie jednego miesiąca kalendarzowego, za pośrednictwem tego samego prowadzącego działalność w zakresie transportu odpadów temu samemu posiadaczowi odpadów.
[h] Podać masę odpadów z dokładnością co najmniej do pierwszego miejsca po przecinku dla odpadów innych niż niebezpieczne; co najmniej do trzeciego miejsca po przecinku dla odpadów niebezpiecznych.
[i] Dotyczy odpadów niebezpiecznych.

Załącznik nr 8

Procedury dotyczące obowiązków i postępowania właścicieli i zarządców przy użytkowaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest z obiektów lub terenów [10]

Procedura nr 1

Sporządzenie "Oceny Stanu i możliwości bezpiecznego uzytkowania wyrobów zawierających azbest"	Przeprowadzenie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest
Opracowanie corocznego planu kontroli jakości powietrza dla pomieszczeń zawierających azbest	Sporządzenie informacji dla wójta/burmistrza/prezydenta (corocznie)
Opracowanie instrukcji bezpiecznego postępowania i użytkowania pomieszczenia z wyrobami zawierającymi azbest	Oznakowanie pomieszczeń, gdzie znajdują się urządzenie lub instalacje z wyrobami zawierającymi azbest
	Zaznaczenie na planach sytuacyjnych terenu miejsc z wyrobami zawierającymi azbest

Opis procedury

Celem procedury jest przedstawienie zakresu obowiązków i zasad postępowania właścicieli i zarządców budynków, budowli, instalacji i urządzeń oraz terenów gdzie znajduje się azbest lub wyroby zawierające azbest. Procedura dotyczy wiec bezpiecznego ich użytkowania.

Zakres procedury

Zakres procedury obejmuje okres posiadania budynku, budowli, instalacji lub urządzenia przemysłowego oraz terenu - niezależnie od ich wielkości lub stanu, jeżeli znajdują się tam wyroby zawierające azbest.

Opis szczegółowy

Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia technicznego oraz terenu - gdzie znajdują się wyroby zawierające azbest - ma obowiązek sporządzenia -w 2 egzemplarzach - „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest" (załącznik 4). Właściciele lub zarządcy, którzy spełnili ten obowiązek wcześniej - sporządzają następne „Oceny..." w terminach wynikających z warunków poprzedniej „Oceny..." - tzn.:

[10] *„Bezpieczne postępowania z azbestem i materiałami zawierającymi azbest" pod red. Jerzego Dyczka, Materiały specjalistycznego kursu szkoleniowego, AGH, Kraków, 26-27.06.2003*

Po 5-u latach -jeżeli wyroby zawierające azbest są w dobrym stanie technicznym i nieuszkodzone,

Po roku - jeżeli przy poprzedniej „Ocenie..." ujawnione zostały drobne (do 3% powierzchni wyrobów) uszkodzenia.

Wyroby, które posiadały lub posiadają duże i widoczne uszkodzenia - powinny zostać bezzwłocznie usunięte.

Jeden egzemplarz „Oceny..." właściciel lub zarządca zobowiązany jest złożyć właściwemu terenowo organowi architektoniczno-budowlanemu lub powiatowemu inspektorowi nadzoru budowlanego - w terminie do 30-tu dni od dnia jej sporządzenia. Drugi egzemplarz zachowuje przy dokumentacji budynku, budowli, instalacji lub urządzenia przemysłowego oraz terenu - do czasu sporządzenia następnej „Oceny..".

Właściciel lub zarządca zobowiązany jest do przeprowadzenia inwentaryzacji (spisu z natury) wyrobów zawierających azbest. Wyniki inwentaryzacji (spisu z natury) wyrobów zawierających azbest. Wyniki inwentaryzacji powinny służyć do sporządzenia stosownej informacji dla wójta, burmistrza lub prezydenta miasta - właściwego dla miejsca znajdowania się budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu z wyrobami zawierającymi azbest. Wzory informacji są odpowiednio w załącznikach:

Załącznik 2 - Informacja o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania.

Załącznik 3 - Informacja o wyrobach zawierających azbest, których wykorzystywanie zostało zakończone.

Informacje przedkłada się corocznie, celem wykazania ewentualnych zmian w ilości posiadanych wyrobów zawierających azbest - co pozwoli na ocenę zagrożenia dla ludzi i środowiska w danym rejonie. Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu, gdzie występują wyroby zawierające azbest, ma ponadto obowiązki:

Oznakowania pomieszczeń, gdzie znajdują się urządzenia lub instalacje z wyrobami zawierającymi azbest - odpowiednim znakiem ostrzegawczym dla azbestu (załącznik 1).

Opracowania i wywieszenia na widocznym miejscu instrukcji bezpiecznego postępowania i użytkowania pomieszczenia z wyrobami zawierającymi azbest.

Zaznaczenia na planie sytuacyjnym terenu miejsc z wyrobami zawierającymi azbest.

Ponadto, jeżeli w budynku, budowli, instalacji lub urządzeniu o: znajdują się wyroby zawierające azbest o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000 kg/m3 (tzw. „miękkie"), lub jeżeli wyroby zawierają azbest krokidolid a także jeżeli te wyroby znajdują się w zamkniętych pomieszczeniach, lub istnieje, uzasadniona obawa dużej emisji azbestu do środowiska - właściciel lub zarządca powinien opracować plan kontroli jakości powietrza (monitoringu), a jego wyniki uwz; dalszej eksploatacji lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

Procedura nr 2

Podjęcie decyzji o usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

↓

Identyfikacja azbestu w wyrobach przeznaczonych do usunięcia przez uprawnione laboratorium.

↓

Zgłoszenie właściwemu organowi architektoniczne-budo wlanemu lub powiatowemu inspektorowi nadzoru budowlanego - na 30 dni przed rozpoczęciem prac zamiaru usuwania wyrobów zawierających azbest - celem uzyskania pozwolenia na budowę wraz z określonymi warunkami.

↓

Dokonanie wyboru wykonawcy prac i zawarcie umowy. Określenie obowiązków stron, również w zakresie zabezpieczenia przed emisją azbestu.

↓

Poinformowanie mieszkańców/użytkowników obiektu o usuwaniu niebezpiecznych materiałów i sposobach zabezpieczenia.

↓

Uzyskanie od wykonawcy prac świadectwa czystości powietrza po wykonaniu robót oraz jego przechowywanie przez co najmniej 5 lat.

Cel procedury

Celem procedury jest przedstawienie zakresu obowiązków i postępowania właścicieli zarządców budynków, budowli, instalacji lub urządzeń oraz terenów z wyrobami zawierającymi azbest - przed i w czasie wykonywania prac usuwania lub zabezpieczenia takich prac.

Zakres procedury

Zakres procedury obejmuje okres podjęcia decyzji o zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest, do zakończenia tych robót i uzyskania stosownego oświadczenia wykonawcy prac.

Opis szczegółowy

Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu, gdzie znajduje się azbest lub wyroby zawierające azbest - powinien dokonać identyfikacji rodzaju i ilości azbestu w wyrobach, przez uprawnione do takich prac laboratorium. Identyfikacja azbestu powinna nastąpić w okresie użytkowania wyrobów, jeszcze przed rozpoczęciem wykonywania prac zabezpieczenia lub usuwania takich wyrobów - o ile informacja ta, nie jest podana w innych dokumentach budowy przedmiotowego obiektu.
Identyfikacja azbestu jest obowiązkiem właściciela lub zarządcy, wynikającym z tytułu własności oraz odpowiedzialności prawnej, dotyczącej ochrony osób trzecich od szkód mogących wynikać z nieodpowiedniej eksploatacji przedmiotu stanowiącego własność. Wyniki identyfikacji azbestu powinny być uwzględniane przy:

Sporządzaniu „Oceny..."
Sporządzaniu informacji dla wójta, burmistrza, prezydenta miasta
Zawieraniu umowy na wykonanie prac zabezpieczania lub usuwania wyrobów zawierających azbest z wykonawcą tych prac - wytwarzającym odpady niebezpieczne.

Właściciel lub zarządca może zlecić innym - fachowo przygotowanym osobom lub podmiotom prawnym - przeprowadzenia czynności wykonania identyfikacji azbestu w wyrobach. W każdym przypadku powinno to mieć miejsce przed rozpoczęciem prac zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest.

Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu i wyrobami zawierającymi azbest, ma obowiązek zgłoszenia - na 30 dni przed rozpoczęciem prac, wniosku o pozwolenie na budowę (remont), wraz z określonymi warunkami. Wniosek powinien zostać sporządzony z uwzględnieniem przepisów wynikających z art. 31 ust. 3, pkt.2 oraz art. 36 ust.1 pkt. 1 i 4 *ustawy - Prawo budowlane*. Zatajenie informacji o występowaniu azbestu w wyrobach, które będą przedmiotem prac remontowo-budowlanych skutkuje - na podstawie *ustawy - Prawo ochrony środowiska* - odpowiedzialnością prawną. Po dopełnieniu obowiązków formalnoprawnych, właściciel lub zarządca dokonuje wyboru wykonawcy prac - wytwórcy odpadów niebezpiecznych. Zawiera umowę na wykonanie prac zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest oraz oczyszczenia budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu z azbestu. W umowie powinny być jasno sprecyzowane obowiązki stron, również w zakresie zabezpieczenia przed emisją azbestu w czasie wykonywania prac.

Niezależnie od obowiązków wykonawcy prac, właściciel lub zarządca powinien poinformować mieszkańców lub użytkowników budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu, o usuwaniu niebezpiecznych materiałów zawierających substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla ludzi oraz o sposobach zabezpieczenia przed tą szkodliwością.
Na końcu właściciel lub zarządca powinien uzyskać od wykonawcy prac, pisemne oświadczenie o prawidłowości wykonania robót i oczyszczenia z azbestu, a następnie przechowywać je przez okres co najmniej 5 lat, wraz z inną dokumentacją budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu.

Załącznik nr 9
Szczegółowe zestawienie wyników inwentaryzacji

Tabela nr 19
Zestawienie wyników inwentaryzacji

Załącznik nr 10
Wykaz składowisk przyjmujących odpady zawierające azbest[11]

lp	Nazwa składowiska	Miejscowość	Zarządzający	ulica	Miejscowość
	dolnośląskie				
1	KGHM „Polska Miedź”*	Głogów	Oddział Głogów	Żukowicka 1	Głogów 67-200
2	Składowisko Odpadów Przemysłowych	Godzikowice	Dolnośląska Korporacja Ekologiczna Sp. z o.o.	Stalowa 12	Oława 55-200
3	Składowisko Odpadów Przemysłowych	Wałbrzych	„Mo-Bruk”	Górnicza 1	Wałbrzych 58-303
	kujawsko-pomorskie				
4	Zakłady Azotowe Anwil Włocławek *	Włocławek	Zakłady Azotowe Anwil Włocławek	Toruńska 222	Włocławek 87-800
5	Składowisko Odpadów Niebezpiecznych	Małociechowo	„ECO-POL” Sp. z o.o.	Św. Jana 18D	Chełmża 84-140
	lubelskie				
6	Składowisko Odpadów Niebezpiecznych	Poniatowa Wieś	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o.	Młodzieżowa 4	Poniatowa 24-320
7	Składowisko Piaski Zarzeczne II	Kraśnik	Przedsiębiorstwo Usług Wodno-Budowlanych WOD-BUD Sp. z o.o.	Piłsudskiego 12/1	Kraśnik 23-200
8	Składowisko Odpadów Chróścik	Chróścik	Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o.	Teatralna 49	Gorzów Wielkopolski 66-400
	łódzkie				
9	„Bagno-Lubień” - teren Elektrowni Bełchatów S.A. *	Kleszczów	BOT Elektrownia Bełchatów S.A.	Energetyczna 7	Rogowiec 97-406
10	Składowisko Odpadów Niebezpiecznych Jadwinówka	Jadwinówka	Metalurgia S.A.	Reymonta 62	Radomsko 97-500
	małopolskie				
11	Składowisko Komunalne w Ujkowie Starym	Ujków Stary	Zakład Gospodarki Komunalnej Bolesław Sp. z o.o.	Osadowa 1	Bolesław 32-329
12	Składowisko odpadów „za rz.Białą” w Tarnowie	Tarnów	Zakłady Azotowe w Tarnowie-Mościcach S.A.	Kwiatkowskiego 8	Tarnów 33-101
	mazowieckie				
13	Składowisko Odpadów Komunalnych w Rachocinie	Rachocin	Zakład gospodarki Mieszkaniowej	Traugutta 33	Sierpc 09-200
	podkarpackie				
14	Składowisko Odpadów komunalnych w Młynach	Młyny	Zakład Gospodarki Komunalnej Gminy Radymno	341	Skołoszew 37-550
15	Składowisko Odpadów Komunalnych w Pysznicy	Pysznica	Gminny Zakład Komunalny w Pysznicy	Wolności 295	Pysznica 37-403

[11] *Źródło: Strona internetowa Ministerstwa Gospodarki*

lp	Nazwa składowiska	Miejscowość	Zarządzający	ulica	Miejscowość
	podlaskie				
16	Składowisko Odpadów Miastkowo	Korytki Leśne i Czartoria	MPGKiM Zakład Budżetowy w Łomży	Poznańska 41	Łomża 18-400
	pomorskie				
17	Składowisko Odpadów Stałych w Bierkowie	Bierkowo	Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej Spółka z o.o.	121	Bierkowo 76-261
18	Składowisko Odpadów Gilwa Mała	Gilwa Mała	Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o.	Warszawska 14	Kwidzyn 87-500
	śląskie				
19	Składowisko Odpadów Azbestowych na terenie Oczyszczalni Ścieków Deszczowo-Przemysłowych	Dąbrowa Górnicza	Arcelor Mittal Poland Oddział w Dąbrowie Górniczej	Piłsudskiego 92	Dąbrowa Górnicza 41-308
20	Składowisko Odpadów Komunalnych	Świętochłowice	Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej	Łagiewnicka 76	Świętochłowice 41-608
21	Składowisko Odpadów Produkcyjnych Zakładów Koksowniczych „Przyjaźń” *	Dąbrowa Górnicza	Zakład Koksowniczy „Przyjaźń”	Koksownicza 1	Dąbrowa Górnicza 42-523
22	Składowisko Odpadów Komunalnych	Knurów	PPHU „KOMART” Sp. z o.o	Szpitalna 7	Knurów 44-194
	świętokrzyskie				
23	Składowisko Odpadów Niebezpiecznych Dobrów	Dobrów	Środowisko i Innowacje Sp. z o.o.	8	Dobrów 28-142
	warmińsko-mazurskie				
24	Składowisko Odpadów Niebezpiecznych Półwieś	Półwieś	Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Sp. z o.o.	3-go Maja 8	Ostróda 14-100
	wielkopolskie				
25	Składowisko Odpadów Niebezpiecznych Konin	Konin	Zakład Utylizacji Odpadów Spółka z o.o.	Sulańska 1	Konin 62-510
26	Składowisko Odpadów Niebezpiecznych Pasieka	Pasieka	Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Usługowe „IZOPOL” S.A.	Gnieźnieńska 4	Trzemeszno 62-240
	zachodniopomorskie				
27	Składowisko Odpadów Dalsze	Dalsze	„Eko-Myśl” Sp. z o.o.	36	Dalsze 74-300
28	Składowisko Odpadów Marianowo	Marianowo	EKOMAR Sp. z o.o.	Jeziorna 15	Marianowo 73-121
29	Składowisko Zakładu Odzysku Odpadów w Sianowie	Sianów	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Spółka z o.o.	Komunalna 5	Koszalin 75-724

* składowiska wykorzystywane przez właścicieli